

Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych

Gmina Jabłonka 2015

Studio Diagnozy i Profilaktyki
30-011 Kraków
ul. Oboźna 17/5
tel. (12) 446-42-60

Spis treści

Wstęp – Metodologia oraz opis badania	4
Rozdział I - Metryka gminy Jabłonka	5
Rynek alkoholowy.....	5
Stan zasobów w sferze rozwiązywania problemów społecznych	7
Działania profilaktyczne dla dzieci i młodzieży	9
Rozdział II - Lokalne zagrożenia społeczne w grupie dorosłych mieszkańców	10
Grupa badawcza	10
Cel badania.....	10
Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców.....	10
Bezrobocie oraz wykluczenie społeczne.....	12
Spożywanie alkoholu oraz związane z nim inne problemy społeczne.....	17
Narkotyki w środowisku lokalnym	24
Przemoc.....	26
Dorośli mieszkańcy a gry hazardowe.....	31
Rozdział III - Problemy społeczne w środowisku dzieci i młodzieży	34
Grupa badawcza	34
Cel badania.....	34
Dzieci i młodzież a substancje psychoaktywne	34
Spożywanie alkoholu wśród dzieci i młodzieży	36
Palenie tytoniu.....	42
Zachowania związane z używaniem narkotyków i dopalaczy.....	46
Dzieci i młodzież a zachowania przemocowe.....	56
Hazard i inne ryzykowne zachowania.....	62

Używanie komputera przez dzieci i młodzież oraz zagrożenie cyberprzemocą	65
Rozdział IV - Badanie punktów sprzedaży alkoholu	70
Grupa badawcza	70
Cel badania	70
Wyniki badania	70
Podsumowanie i wnioski.....	77
1. Podstawowe problemy środowiskowe w opinii mieszkańców gminy Jabłonka.....	77
2. Zagrożenia w środowisku dzieci i młodzieży.	78
3. Pozytywne tendencje w dynamice problemów społecznych.	80
4. Wnioski dotyczące badania punktów sprzedaży alkoholu.	81

Wstęp – Metodologia oraz opis badania

Celem przeprowadzonego badania było zdiagnozowanie skali lokalnych zagrożeń społecznych wśród dorosłych mieszkańców oraz uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. W badaniu dorosłych osób uwzględnione zostały takie obszary jak bezrobocie i wykluczenie społeczne, spożywanie alkoholu i zagrożenia z tym związane, używanie narkotyków, przemoc domowa, hazard. W badaniu młodych mieszkańców uwzględnione zostały takie obszary jak spożywanie alkoholu, palenie tytoniu, używanie narkotyków oraz dopalaczy, przemoc rówieśnicza oraz domowa, hazard oraz zachowania seksualne. Badaniem zostali objęci ponadto pracownicy punktów sprzedaży napojów alkoholowych oraz wyrobów tytoniowych.

Badanie dorosłych mieszkańców oraz pracowników punktów sprzedaży zrealizowane zostało przy użyciu standaryzowanego kwestionariusza rozdawanego i odbieranego przez ankieterów w miejscach publicznych.

Dzieci objęte są ustawowym obowiązkiem nauki szkolnej, dlatego też badania zostały przeprowadzone w czasie zajęć. Wybór metody ilościowej sprawił, że najbardziej dogodną metodą była ankieta audytoryjna. Uczniowie, zebrani w większej grupie, wypełniali samodzielnie ankiety. Badanie przeprowadzone zostało zgodnie z zasadami etyki, zaś uczestnicy poinformowani zostali o zachowaniu anonimowości badania. Za każdym razem uzyskiwano zgodę dyrektorów szkół na przeprowadzenie badań w ich placówkach. Próba z populacji uczniów szkół w gminie Jabłonka obejmuje 167 uczniów klas piątych i szóstych szkół podstawowych, 172 uczniów klas trzecich szkół gimnazjalnych oraz 39 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. W badaniu uczestniczyli uczniowie następujących szkół zlokalizowanych na terenie gminy Jabłonka: Szkoły Podstawowej nr 1 im. Adama Mickiewicza w Jabłonce, Szkoły Podstawowej w Jabłonce-Borach, Zespołu Szkół w Chyźnem, Zespołu Szkół w Orawce, Zespołu Szkół w Podwilku, Szkoły Podstawowej nr 1 im. Św. Jadwigi w Podwilku, Zespołu Szkół w Zubrzycy Dolnej, Zespołu Szkół w Zubrzycy Górnej, Zespołu Szkół w Jabłonce, Szkoły Podstawowej nr 1 im. Juliusza Słowackiego w Zubrzycy Górnej, Szkoły Podstawowej nr 3 im. Kazimierza Wielkiego w Zubrzycy Górnej, Zespołu Szkół w Lipnicy

Małej, Szkoły Podstawowej nr 1 w Lipnicy Małej, Szkoły Podstawowej nr 2 im. Tadeusza Kościuszki w Lipnicy Małej, Zespołu Szkół im. Bohaterów Westerplatte.

Rozdział I - Metryka gminy Jabłonka

Gmina Jabłonka usytuowana jest w województwie małopolskim w powiecie nowotarskim. Gmina zajmuje powierzchnię 213,28 km²; zamieszkuje ją około 16 800 mieszkańców (dane: GUS).

Rynek alkoholowy

Ilość punktów sprzedaży napojów alkoholowych w 2014 roku (ogółem **71**, w tym:

- do spożycia poza miejscem sprzedaży (wg zawartości alkoholu):
 - do 4,5% - **47**
 - od 4,5% do 18% -**37**
 - powyżej 18% - **36**
- do spożycia w miejscu sprzedaży (wg zawartości alkoholu):
 - do 4,5% - **24**
 - od 4,5% do 18% - **15**
 - powyżej 18% - **17**

Skala problemów społecznych

Poniżej przedstawiamy statystyki związane z poszczególnymi problemami społecznymi na terenie:

- W 2013 roku GOPS udzielił pomocy łącznie **212** rodzinom (w tym z powodu problemu uzależnienia od alkoholu- **16**)
- W 2014 roku GOPS udzielił pomocy łącznie **139** rodzinom (w tym z powodu problemów uzależnień od alkoholu- **15**)

- **Rodzaj przestępstwa/wykroczenia pod wpływem środków odurzających (dane za rok 2014)**

- 58 osób prowadziło pojazdy w stanie nietrzeźwości (46 osób w 2013 roku),
- 12 osób prowadziło pojazdy na drodze publicznej po użyciu alkoholu (4 osób w 2013 roku)
- 48 przypadków zakłócenia porządku publicznego
- 197 przestępstw kryminalnych ogółem (204 przestępstwa w 2013 roku)
- 6 czynów karalnych popełnionych przez nieletnich ogółem (16 w 2013 roku)

- **łamanie prawa**

Przestępstwa stwierdzone na terenie gminy Jabłonka:

- **kradzież z włamaniem**

2013 rok - 18

2014 rok - 19

- **fizyczne i psychiczne znęcanie się nad rodziną**

2013 rok - 54

2014 rok - 58

- **pobicie**

2013 rok - 5

2014 rok - 8

- **uszkodzenie mienia**

2013 rok - 23

2014 rok - 22

- **kradzież mienia**

2013 rok - 42

2014 rok - 42

- inne

2013 rok - **134**

2014 rok – **122**

Stan zasobów w sferze rozwiązywania problemów społecznych

Z powyższych zestawień wynika, że zarówno problem nadużywania alkoholu, jak i przemocy w rodzinie jest obecny w gminie Jabłonka. Istnieją jednak ośrodki i instytucje, oferujące specjalistyczną pomoc, z której mogą korzystać osoby z problemami alkoholowymi.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

- Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w roku 2013:
 - odbyły się **22** ogólne posiedzenia,
 - przeprowadzono **58** rozmów,
 - liczba przeprowadzonych kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych- **2**
 - W 2013 roku wydano **38** postanowień opiniujących lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych, w tym **12** dotyczących jednorazowego zezwolenia oraz **26** dotyczących zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych do spożycia w miejscu i poza miejscem sprzedaży.
- Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w roku 2014:
 - odbyły się **23** ogólne posiedzenia,
 - przeprowadzono **62** rozmowy,
 - liczba przeprowadzonych kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych- **10**

- W 2014 roku wydano **54** postanowienia opiniujące lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych, w tym **10** dotyczących jednorazowego zezwolenia oraz **44** dotyczące zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych do spożycia w miejscu i poza miejscem sprzedaży.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

- W 2013 roku GOPS udzielił pomocy łącznie **447** rodzinom- w postaci świadczeń pieniężnych - 171 osobom, świadczeń porady -309 osobom, świadczeń rzeczowych- 279 osobom.
- W 2014 roku GOPS udzielił pomocy łącznie **420** rodzinom - w postaci świadczeń pieniężnych - 175 osobom, świadczeń porady 95 osobom, świadczeń rzeczowych- 246 osobom.

Tab. 1. Powody przyznania pomocy społecznej przyznawanej w latach 2013-2014.

Powody przyznania pomocy społecznej	2013 rok	2014 rok
Niepełnosprawność	62	61
Bezrobocie	85	86
Osoby dotknięte klęską żywiołową	-	-
Ubóstwo	152	145
Bezradność opiekuńczo- wychowawcza	106	85
Osoby dotknięte długotrwałą chorobą	61	55
Alkoholizm	10	15
Zdarzenia losowe	-	3
Przemoc w rodzinie	-	4
Sieroctwo	11	16

Działania profilaktyczne dla dzieci i młodzieży

W 2013 roku na terenie gminy Jabłonka zrealizowano następujące oddziaływania profilaktyczne:

- **Kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych** (Ilość osób uczestniczących- 250)
- **Kolonie i obozy z programem zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci i rodzin z problemem alkoholowym** (Ilość osób uczestniczących- 13)

W 2014 roku na terenie gminy Jabłonka zrealizowano następujące oddziaływania profilaktyczne:

- **Kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych** (Ilość osób uczestniczących- 100)
- **Kolonie i obozy z programem zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci i rodzin z problemem alkoholowym** (Ilość osób uczestniczących- 14)

Rozdział II - Lokalne zagrożenia społeczne w grupie dorosłych mieszkańców

Grupa badawcza

W badaniu wzięło udział 107 osób (58% ankietowanych stanowiły kobiety). Wykształcenie większości badanych kobiet to średnie (38,7%), 30,6% miało wykształcenie wyższe, natomiast 17,7% badanych kobiet - zawodowe, 8,1% - podstawowe, a 4,8% respondentek deklarowało brak jakiegokolwiek formalnego wykształcenia. Wśród badanych mężczyzn także przeważa wykształcenie średnie (54,5%). Ponadto, 25% badanych mężczyzn miało wykształcenie wyższe, 6,8% badanych mężczyzn – wykształcenie zawodowe, 9,1% deklarowało posiadanie wykształcenia podstawowego, natomiast 4,5% mężczyzn nie posiadało żadnego formalnego wykształcenia. Średnia wieku respondentów wynosiła 40 lat.

Cel badania

Kwestionariusz ankiety przeprowadzony wśród 107 badanych dorosłych osób w gminie Jabłonka miał na celu zbadanie zagrożeń społecznych występujących w środowisku lokalnym, w szczególności:

- bezrobocie, wykluczenie społeczne;
- spożywanie alkoholu, uzależnienie od alkoholu, działania władz w tym zakresie;
- rozpowszechnienie oraz dostępność narkotyków w środowisku;
- przemoc w rodzinie, zachowania agresywne w miejscach publicznych;
- hazard.

Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców

W pierwszym pytaniu poprosiliśmy o ocenę ważności różnych problemów społecznych w środowisku lokalnym. Przyjętą w tych badaniach miarą ważności różnych problemów społecznych jest odsetek respondentów, którzy wskazują dany problem jako bardzo poważny. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uzyskanych w badaniu mieszkańców gminy Jabłonka.

Tab.2. Ocena ważności problemów społecznych w gminie Jabłonka.

Problemy społeczne	Bardzo poważny	Poważny	Umiarkowany	Znikomy	Nie występuje
Bezrobocie	35,5%	33,6%	24,3%	5,6%	0,9%
Zubożenie społeczeństwa	10,3%	29%	44,9%	12,1%	3,7%
Alkoholizm	29,9%	39,3%	29,9%	11,2%	0,9%
Zanieczyszczenie środowiska	9,5%	19%	47,6%	15,2%	8,6%
Problemy mieszkaniowe	6,6%	13,2%	28,3%	33%	18,9%
Kryzys rodzinny	6,5%	18,7%	56,1%	16,8%	1,9%
Kryzys norm moralnych	10,4%	24,5%	34,9%	24,5%	5,7%
Narkomania	-	8,5%	34,9%	41,5%	15,1%
Wzrost przestępczości	3,8%	10,4%	40,6%	38,7%	6,6%
HIV/AIDS	-	4,8%	6,7%	36,2%	52,4%

Wśród najpoważniejszych problemów społecznych w gminie Jabłonka, zdaniem respondentów, na pierwszym miejscu znajduje się bezrobocie. 69,1% mieszkańców uważa, że jest to poważny oraz bardzo poważny problem w ich gminie. Na kolejnym miejscu znajduje się -ubożenie społeczeństwa, alkoholizm oraz kryzys norm moralnych. Nieco mniej poważnymi problemami społecznymi w ocenie respondentów zamieszkujących gminy Jabłonka są: zanieczyszczenie środowiska i kryzys rodzinny. Respondenci za najmniej poważny problem występujący w ich gminie uznali problem HIV/AIDS i narkomanię. Wysoka pozycja zjawiska alkoholizmu, ubożenia społeczeństwa oraz bezrobocia wskazuje na priorytetowy kierunek działań, jakie powinien podejmować samorząd w ramach profilaktyki i rozwiązywaniu tych problemów społecznych.

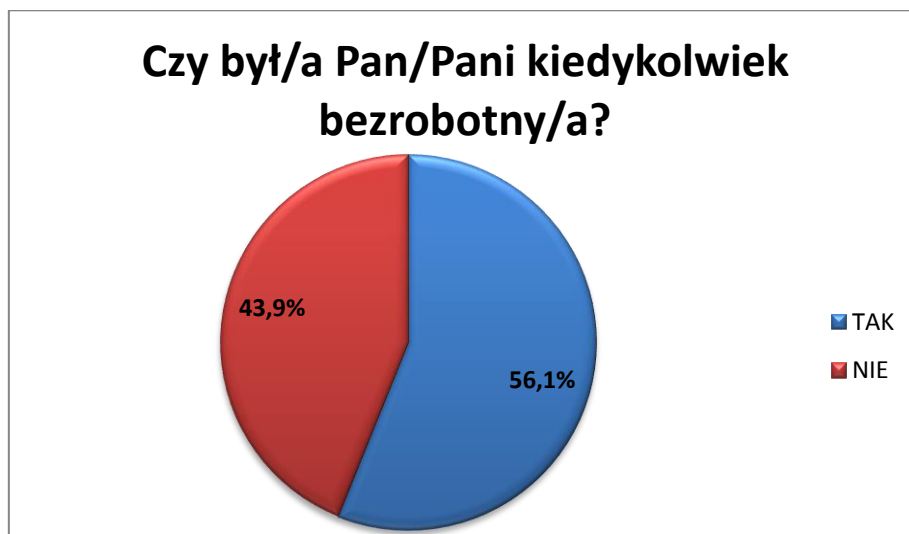
Bezrobocie oraz wykluczenie społeczne

Bezrobocie jest zjawiskiem trudnym do zmierzenia. Statystyki najczęściej odnoszą się do skali bezrobocia rejestrowanego (jawnego), ujmując w ten sposób tylko część osób pozostających bez pracy. Bezrobocie przyczynia się do występowania wielu negatywnych zjawisk społecznych w życiu osób nieposiadających stałe pracy. Poważnym skutkiem bezrobocia jest ubożenie rodziny, które często prowadzi do narastania konfliktów i napięć między członkami rodziny oraz przyczynia się do powstawania patologii społecznych. Brak perspektyw zatrudnienia, szczególnie w przypadku bezrobotnych długoterminowych, powoduje degradację pozycji społecznej tych osób. Budzi obawy o własny los i możliwości przetrwania całej rodziny, a także odbija się negatywnie na samopoczuciu i stanie zdrowia bezrobotnego. Długotrwałe bezrobocie często prowadzi do ubóstwa i marginalizacji społecznej.

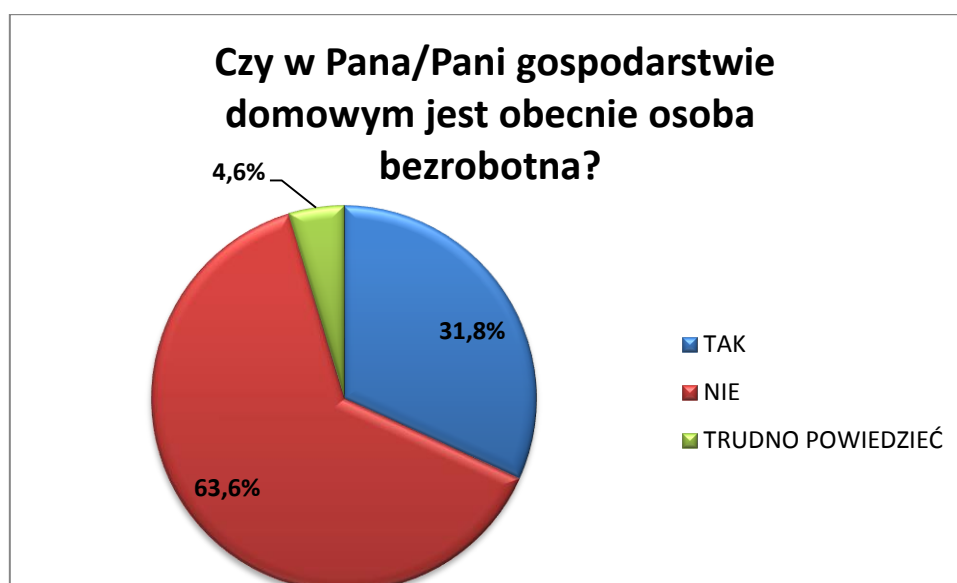
Dorosłym mieszkańcom gminy Jabłonka zadano pytanie, czy kiedykolwiek byli bezrobotni. Twierdząco odpowiedziało 56,1% badanych (59,7% kobiet oraz 51,1% mężczyzn). Odsetek badanych mieszkańców gminy Jabłonka, którzy pozostawali w przeszłości bez pracy lub obecnie doświadczają bezrobocia, jest wyższy od wyników badań ogólnopolskich. Badanie CBOS z 2011 roku na temat bezrobocia pokazało, że 41% respondentów doświadczyło w przeszłości lub obecnie doświadczają bezrobocia.

Powyższe pytanie dotyczyło subiektywnych odczuć respondentów i nie precyzowało ram czasowych, dlatego warto uzyskany wynik zestawzić z danymi dotyczącymi bezrobocia rejestrowanego. Według danych Statystycznego Vademecum Samorządowca GUS, w 2013 roku udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym dla całego powiatu nowotarskiego był na poziomie 14,9%.¹ Szczegółowe dane dotyczące struktury bezrobocia w gminie Jabłonka znajdują się w metryce gminy zawartej w niniejszym raporcie.

¹ http://krakow.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_malopolskie/portrety_powiatow/powiat_nowotarski.pdf

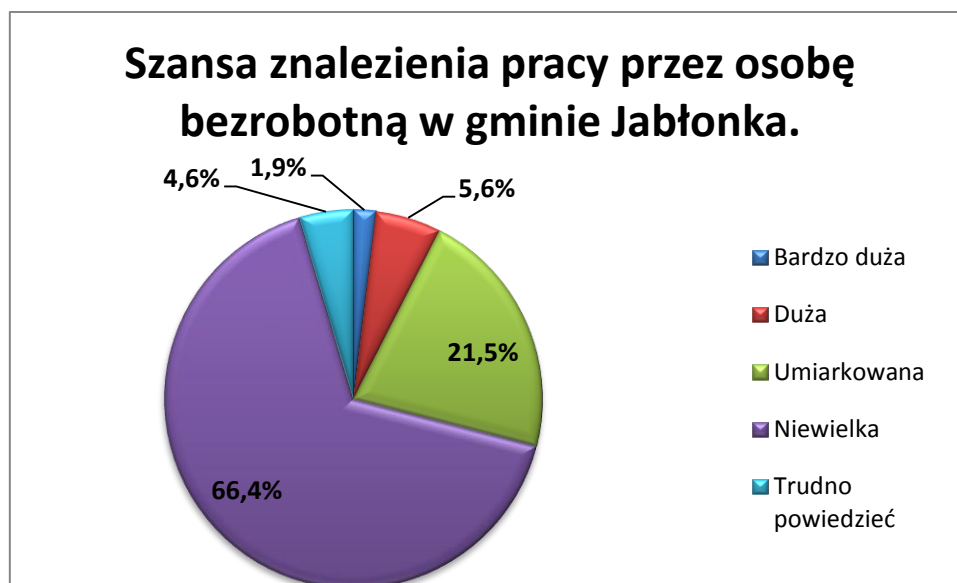

Na pytanie czy w gospodarstwie domowym respondenta jest obecnie osoba bezrobotna, 63,6% badanych deklarowało, że w ich gospodarstwie domowym nie znajduje się osoba bezrobotna.

Dość wysoki odsetek osób, które nie posiadały w przeszłości lub nie posiadają obecnie pracy (dotyczy subiektywnej oceny) oraz umiarkowany odsetek osób deklarujących, że w ich gospodarstwie domowym znajdują się osoby bezrobotne, znajduje potwierdzenie w odpowiedziach respondentów na pytanie o szansę znalezienia pracy w gminie Jabłonka. Większość ankietowanych (66,4%) ocenia szansę znalezienia pracy jako niewielką, 21,5%

ankietowanych ocenia szansę znalezienia pracy jako umiarkowaną, zaledwie 7,5% badanych sądzi, że jest ona duża oraz bardzo duża, a 4,6% respondentów nie miało zdania na ten temat. Poniższy wykres przedstawia rozkład odpowiedzi na to pytanie.

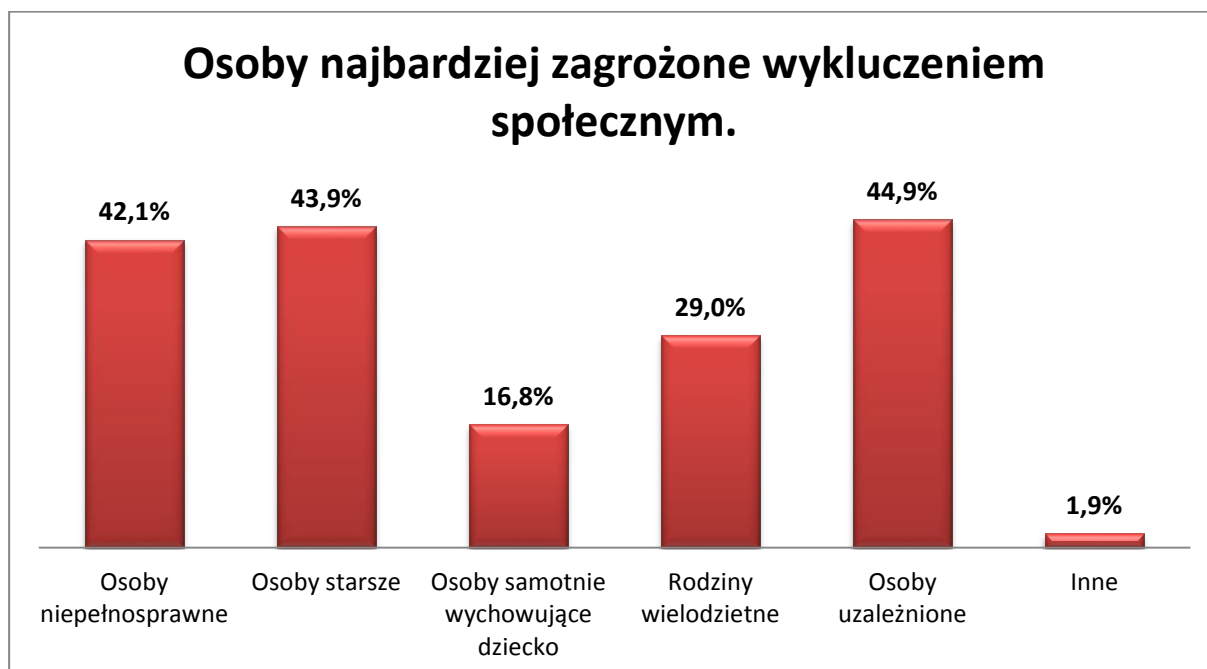
Wystąpiły nieznaczne różnice między kobietami i mężczyznami w ocenie szans znalezienia pracy przez osobę bezrobotną w gminie Jabłonka. 69,4% badanych kobiet oraz 62,2% badanych mężczyzn określa ją jako niewielką, 17,7% badanych kobiet oraz 26,7% badanych mężczyzn określa ją jako umiarkowaną, 4,8% badanych kobiet i 6,7% ankietowanych mężczyzn jest przekonanych, że jest ona duża.

Trudności na rynku pracy przekładają się na zamożność rodzin. W kolejnym pytaniu ankietowani zostali poproszeni o wybranie określenia, które najlepiej charakteryzuje sposób zarządzania dochodem w ich gospodarstwach domowych. 17,8% respondentów odpowiedziało, że dochód w ich gospodarstwie domowym zaspakaja wszystkie potrzeby oraz pozwala na oszczędzanie. 37,4% ankietowanych zadeklarowało, że w ich gospodarstwie dochód wystarcza na wszystko, lecz nie pozwala na oszczędzanie. 35,5% respondentów deklaruje, że żyje oszczędnie (kupuje najtańsze produkty) i dzięki temu wystarcza na wszystko. 9,3% mieszkańców twierdzi, że w ich gospodarstwie domowym nie wystarcza na zaspokojenie bieżących potrzeb.

Tab. 3. Proszę zaznaczyć określenie, które najlepiej charakteryzuje sposób zarządzania dochodem w Pana/Pani gospodarstwie domowym.

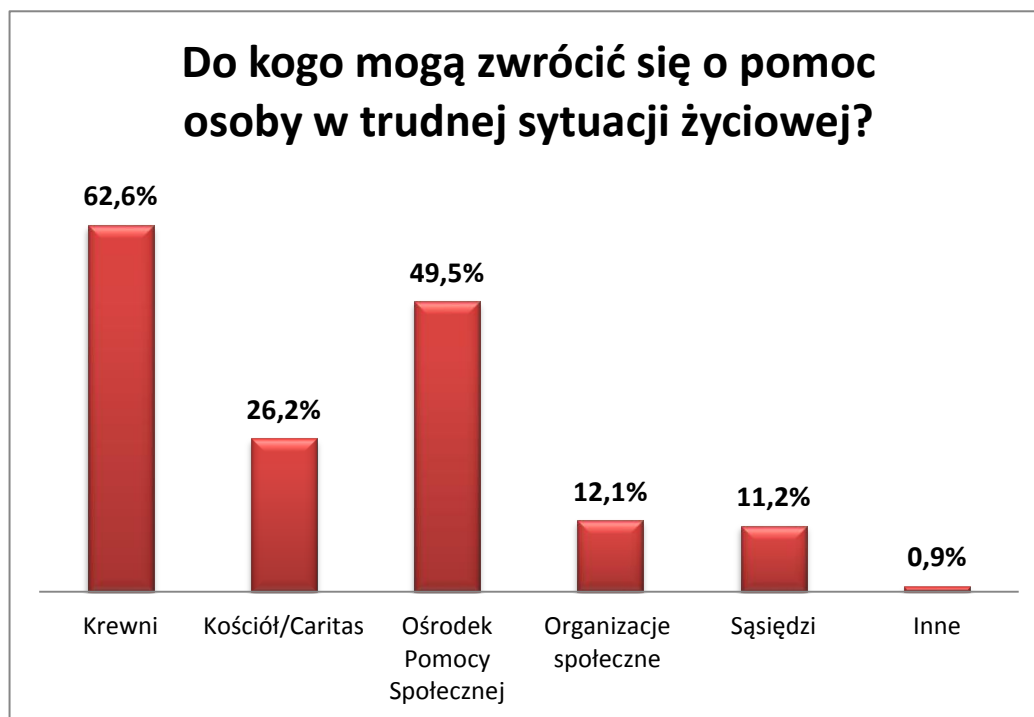
Starcza na wszystko i pozwala na oszczędzanie	17,8%
Starcza na wszystko, ale nie pozwala na oszczędzanie	37,4%
Żyjemy oszczędnie (kupując najtańsze produkty) i dzięki temu starcza na wszystko	35,5%
Pieniądzy nie starcza na zaspokajanie bieżących potrzeb	9,3%

Osoby trwale ubogie cechuje poczucie bezradności, bezsilności oraz zepchnięcia na margines. Z powodu podejmowania prac dorywczych i potrzeby oszczędzania, takie osoby nie uczestniczą czynnie w życiu społecznym ani nie korzystają z dóbr kulturowych. W takich rodzinach może istnieć przyzwolenie na łamanie norm społecznych, mogą występować liczne konflikty i napięcia między członkami rodziny, jak również przemoc. Do grup szczególnie zagrożonych ubóstwem można zaliczyć rodziny, w których członkowie utrzymują się z niezarobkowych źródeł, innych niż renta czy emerytura. Utrwalanie się biedy powoduje zmianę stylu życia rodziny oraz przyczynia się do powstania wielu niekorzystnych zjawisk, jak: zaniedbania w opiece i wychowaniu, alkoholizm, przemoc w rodzinie, przestępczość.

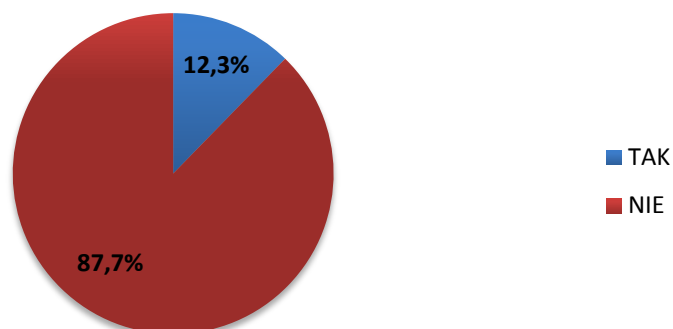
Jak wynika z powyższych danych, respondenci z gminy Jabłonka, do grupy osób najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym zaliczają osoby niepełnosprawne, osoby starsze i uzależnione. Na kolejnym miejscu znajdują się rodziny wielodzietne.

Osoby, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej, według badanych mieszkańców gminy Jabłonka, mogą liczyć przede wszystkim na pomoc krewnych (62,6%) oraz pomoc Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jabłonce (na tę odpowiedź wskazało 49,5% badanych). 12,1% respondentów jest przekonanych, że pomoc można uzyskać od organizacji społecznych (fundacje, stowarzyszenia), 26,2% badanych wskazuje na Kościół/Caritas, a na sąsiadów – 11,2% badanych.

Zaledwie 12,3% badanych mieszkańców gminy Jabłonka posiada wiedzę na temat działań prowadzonych przez władze lokalne, których celem jest wspieranie osób bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wśród najczęściej wymienianych przez respondentów działań podejmowanych przez władze lokalne znalazły się kursy i szkolenia zawodowe dla bezrobotnych, prace interwencyjne, akcje charytatywne oraz dofinansowania ze środków unijnych.

Wiedza o lokalnych działaniach wspierających osoby bezrobotne i zagrożone wykluczeniem społecznym.

Spożywanie alkoholu oraz związane z nim inne problemy społeczne

W gminie Jabłonka zjawisko alkoholizmu jest poważnym problemem społecznym. Zjawisko to jest jednak dość powszechne w całej Polsce.

„Przyjęło się sądzić, że Polacy piją alkohol często, w dużych ilościach. Należałoby więc wnioskować, że istnieje społeczne przyzwolenie, norma, która nie potępia częstego spożywania alkoholu, lecz przeciwnie – czyni je społecznie akceptowalnym wzorem postępowania. Jednak nie potwierdza tego rozkład deklaracji, jaki uzyskaliśmy w trakcie badania. Ponad połowa Polaków (53%) twierdzi, że pije alkohol, ale tylko od czasu do czasu i mając ku temu dobrą okazję. Można to nazwać umiarkowanym stylem picia. Niewielkie grupy badanych deklarują częste (4%) i dosyć częste (7%) wykorzystywanie różnych okazji do napicia się alkoholem. Co szósty respondent (16%) przyznaje, że unika okazji do tego, żeby pić alkohol, a prawie co piąty (19%) deklaruje abstynencję. Warto zauważyć, że pewien normatywny styl picia nie zmienił się od dziesięciu lat, gdyż w badaniu z 1997 roku respondenci odpowiadali bardzo podobnie.”²

W naszych badaniach interesowało nas kilka zagadnień: jaka jest wiedza i stosunek do alkoholu, czy w środowisku lokalnym występują zagrożenia (bójki, wandalizm) związane z nadmiernym spożywaniem alkoholu, czy respondenci widzą jakieś zmiany związane z alkoholem na przestrzeni ostatnich 10 lat oraz czy posiadają wiedzę o działaniach władz związanych z tym zagadnieniem.

Zapytaliśmy o postawę względem dostępności alkoholu. Prosimy respondentów o określenie, czy uważają, że alkohol jest towarem szczególnym, w związku, z czym dostęp do niego powinien być ograniczony i kontrolowany, czy też alkohol jest towarem, jak każdy

² CBOS „Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych”, 2007r.

inny i zasady sprzedaży nie powinny być wyjątkowe. Jedna trzecia respondentów uznała, że nie należy ograniczać handlu alkoholem.

W przeprowadzonym badaniu interesowało nas również, czy respondenci zauważyli zmiany w obyczajowości spożywania alkoholu w swoim środowisku. 51,4% badanych stwierdziło, że zdecydowanie spożycie wzrosło, 32,7% ankietowanych deklarowało, że na przestrzeni ostatnich 10 lat spożycie alkoholu w ich gminie nie zmieniło się, a 15,9% badanych uważa, że zmalało.

Zbadaliśmy wiedzę respondentów na temat prowadzonych lokalnie działań, które mają na celu przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniu od alkoholu i narkotyków. Zaledwie co dziesiąty badany mieszkaniec gminy Jabłonka deklaruje, że posiada wiedzę na temat prowadzonych lokalnie działań, których celem jest przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniom od alkoholu oraz narkotyków. Wśród działań prowadzonych w gminie, respondenci wymieniają działalność profilaktyczną prowadzoną w szkołach, działalność Komisji Antyalkoholowej oraz Gminnej Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Kolejne pytanie dotyczyło częstotliwości spożywania alkoholu – 54,8% badanych kobiet oraz 57,8% badanych mężczyzn w gminie Jabłonka pije alkohol okazjonalnie (od czasu do czasu), a 27,4% badanych kobiet oraz 17,8% badanych mężczyzn nie pije alkoholu w ogóle. Ponadto 12,9% badanych kobiet oraz 11,1% badanych mężczyzn – kilka razy w miesiącu, 6,7% badanych mężczyzn spożywa napoje alkoholowe więcej niż raz w tygodniu, a 4,8% kobiet oraz 6,7% mężczyzn spożywa alkohol średnio raz w miesiącu. Poniższy wykres przedstawia zbiorcze wyniki.

Poniższe statystyki dotyczą rodzajów spożywanego alkoholu przez mieszkańców gminy Jabłonka. 57,4% badanych spożyło napoje wysokoprocentowe przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, zaś 7% badanych spożywało je 10 lub więcej razy. 69,3% badanych deklaruje, że spożyło wino przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, a 14,9% badanych spożywało je 10 lub więcej razy. W ciągu ostatnich 12 miesięcy, 56,4% ankietowanych spożywało piwo przynajmniej raz w ciągu tego okresu, a 14% respondentów spożywało je 10 lub więcej razy. Poniższa tabela zawiera rozkład odpowiedzi na pytanie o częstotliwość spożywania konkretnych napojów alkoholowych w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania.

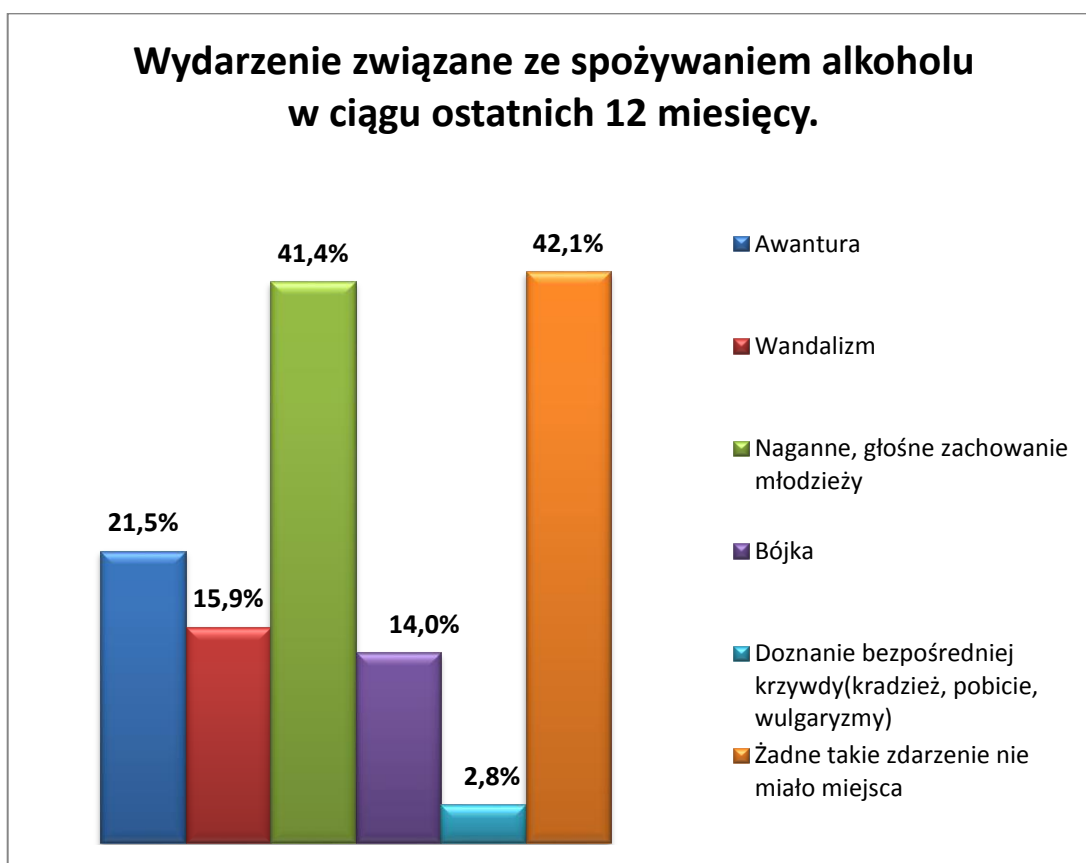
Tab. 4. Rodzaje alkoholu spożywanego przez dorosłych mieszkańców gminy Jabłonka w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania.

	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
PIWO			
Nigdy	43,6%	55,0%	26,8%
1-2 razy	16,8%	18,3%	14,6%
3-5 razy	9,9%	3,3%	19,5%
6-9 razy	15,8%	16,7%	14,6%
10-19 razy	4,0%	1,7%	7,3%
20-39 razy	5,0%	5,0%	4,9%
40 i więcej razy	5,0%	0,0%	12,2%
WINO			
Nigdy	30,7%	31,7%	29,3%
1-2 razy	17,8%	20,0%	14,6%
3-5 razy	22,8%	23,3%	22,0%
6-9 razy	11,9%	8,3%	17,1%
10-19 razy	8,9%	8,3%	9,8%
20-39 razy	2,0%	3,3%	0,0%
40 i więcej razy	4,0%	5,0%	2,4%
NAPOJE WYSOKOPROCENTOWE (DRINKI, WÓDKA, WHISKY)			
Nigdy	42,6%	43,3%	41,5%
1-2 razy	22,8%	23,3%	22,0%
3-5 razy	18,8%	16,7%	22,0%
6-9 razy	6,9%	11,7%	0,0%
10-19 razy	3,0%	1,7%	4,9%
20-39 razy	1,0%	1,7%	0,0%
40 i więcej razy	3,0%	1,7%	4,9%

W przypadku rozróżnienia na płeć– prawie połowa respondentek spożyła piwo przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, 56,7% respondentek spożyło napoje wysokoprocentowe przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, a 68,3% respondentek

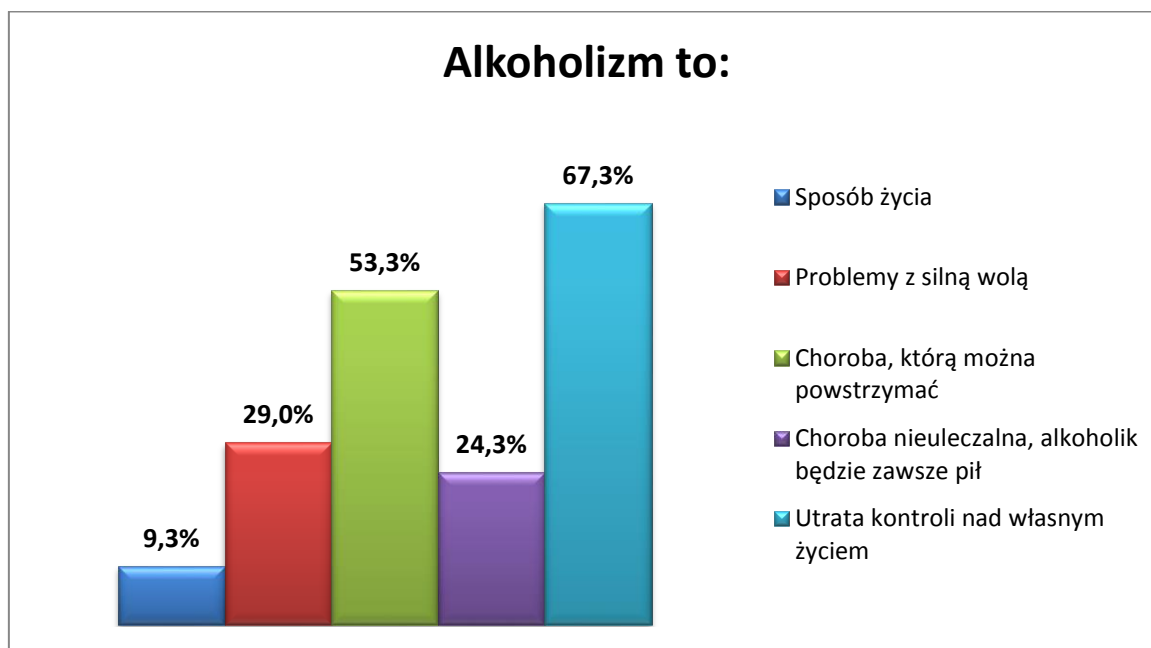
deklaruje spożycie wina przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy. 73,2% badanych mężczyzn deklaruje picie piwa przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Wino spożyło przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy 70,7% ankietowanych, zaś 58,5% respondentów deklaruje spożycie napojów wysokoprocentowych przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

Zjawisko nadmiernego spożywania alkoholu może być powiązane z agresywnym zachowaniem i pojawiać się w życiu publicznym w postaci bójek, awantur, pobic czy wulgaryzmów. Zapytaliśmy respondentów, czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania doświadczyli lub byli świadkami któregoś z tych nieprzyjemnych przeżyć. 42,1% badanych nie było świadkiem ani uczestnikiem tego typu wydarzeń, 41,4% respondentów doświadczyło lub było świadkiem głośnego i naganego zachowania młodzieży, kolejno jedna piąta osób doświadczyła awantury, 15,9% osób - wandalizmu, 14% ankietowanych- bójki.

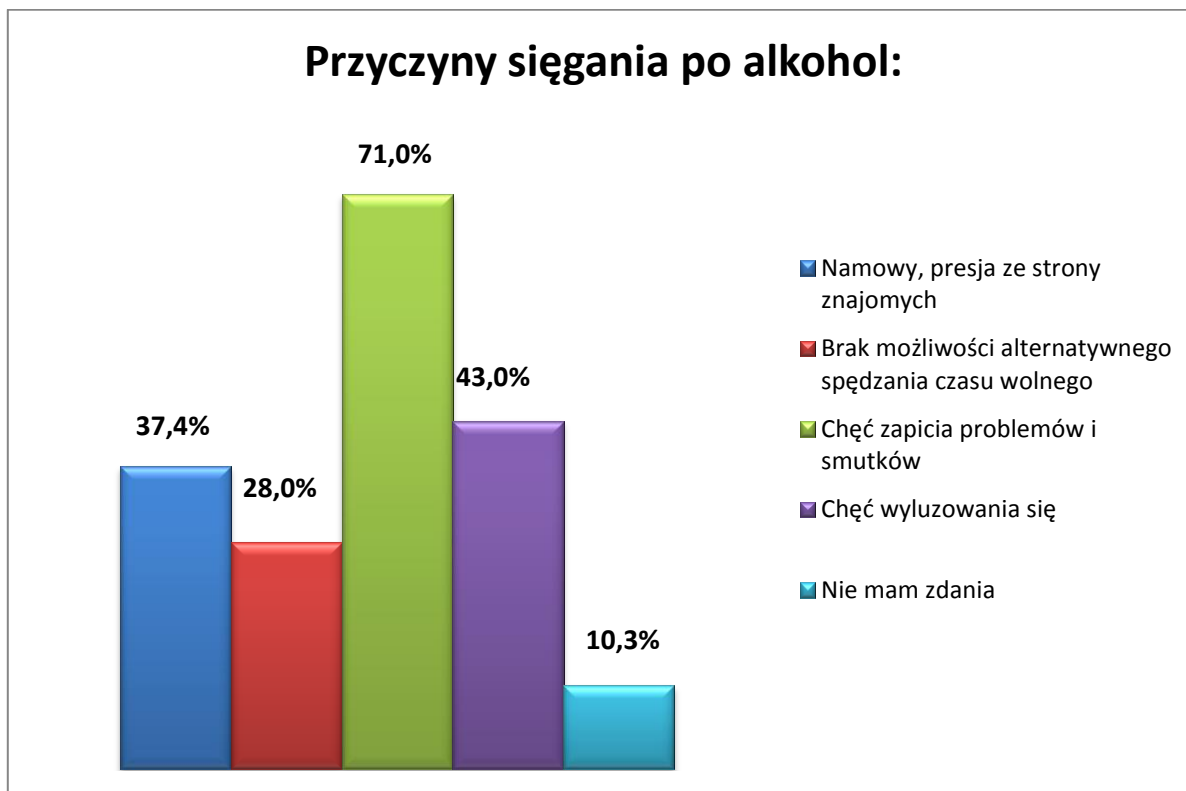
Jak widać, najczęściej nieprzyjemnych doświadczeń respondenci mieli z nagannie zachowującą się młodzieżą.

Kolejnym ważnym zagadnieniem poruszonym przez nas w badaniu był problem nadużywania alkoholu. Poprosiliśmy badanych o zdefiniowanie alkoholizmu. Istniała możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi przez jednego badanego. Najwięcej badanych wskazuje na utratę kontroli nad własnym życiem (67,3%); badani określają alkoholizm jako chorobę, którą można powstrzymać (53,3%) i problemy z silną wolą (29%). **Takie podejście wskazuje na dużą świadomość i znajomość tematu oraz jest wyrazem empatii i zrozumienia problemu.** 24,3% badanych mówi o alkoholizmie jako o chorobie nieuleczalnej, a alkoholika utożsamia z osobą, która pije i będzie piła. 9,3% badanych sądzi, że jest to sposób życia. Należałoby zwrócić szczególną uwagę na edukację w tym zakresie. Alkoholizm z medycznego punktu widzenia jest chorobą, z którą należy walczyć poprzez specjalistyczną pomoc oraz wsparcie najbliższych. Ta wiedza powinna być dana każdemu, gdyż w każdej rodzinie może pojawić się ten problem.

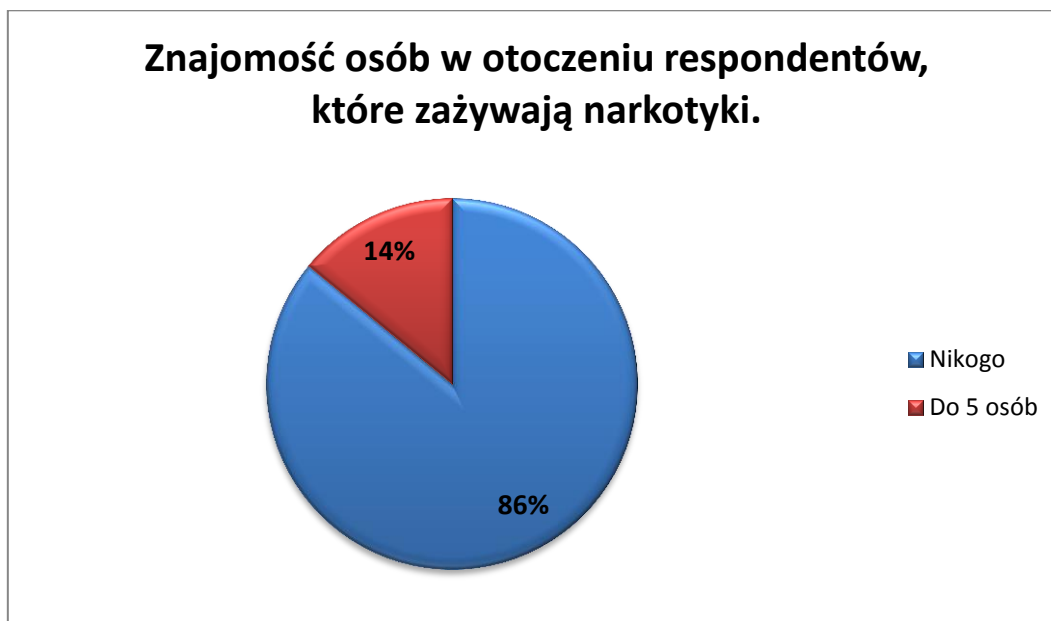
Pytając o motywy sięgania po alkohol, ujawnił się przede wszystkim jego społeczny oraz psychologiczny wymiar. Badani mieszkańcy mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź. W odpowiedziach respondentów dominowały dwa powody: chęć „zapicia” problemów i smutków (71%) oraz chęć wyluzowania się (43%). Kolejnym powodem była

presja ze strony znajomych (37,4%) oraz brak możliwości alternatywnego spędzania wolnego czasu (28%), zaś 10,3% respondentów nie miało zdania na ten temat.

Narkotyki w środowisku lokalnym

Problem narkotyków jest umiarkowanie poważny w gminie Jabłonka. Odsetek badanych mieszkańców, który próbował narkotyków jest porównywalny do wyników analiz ogólnopolskich. Zapytaliśmy respondentów, ile znają osób w swoim otoczeniu, które używają narkotyków. 87,1% badanych kobiet deklaruje, że w ogóle nie zna nikogo, a 12,9% badanych kobiet deklaruje, że zna do 5 osób, które zażywają narkotyki. Jeśli chodzi o badanych mężczyzn – 84,4% przyznaje, że nie zna nikogo, a 15,6% badanych mężczyzn deklaruje, że zna do 5 osób, które zażywają narkotyki. Całościowe zestawienie odpowiedzi respondentów przedstawia poniższy wykres.

86% badanych przyznaje, że nie zna nikogo, a 14% znających do 5 osób to umiarkowanie niepokojący wynik. W badaniu tym interesowało nas również, czy respondenci wiedzą, gdzie i u kogo można kupić narkotyki. Zdecydowana większość badanych mieszkańców gminy Jabłonka nie posiada takiej wiedzy (98,1%).

Wśród mieszkańców nie wystąpiło zróżnicowanie na płeć pod względem używania narkotyków, o czym świadczą wyniki podsumowujące następane pytanie: „*Czy kiedykolwiek zażyłeś narkotyk?*”. Do zażycia narkotyku przyznały się dwie badane kobiety oraz dwóch badanych mężczyzn. Trzeba wyraźnie podkreślić, że przyznanie się do używania narkotyków (lub nawet jednorazowej próby) jest w istocie przyznaniem się do czynu karalnego w Polsce. Ponadto zażywanie narkotyków nie jest czymś powszechnie akceptowanym, dlatego można by spodziewać się raczej niewielkiego odsetka odpowiedzi twierdzących.

W tym miejscu warto odwołać się do sondażu Centrum Badania Opinii Publicznej „*Postawy wobec narkotyków*” z 2011 roku. Spytano respondentów, czy kiedykolwiek próbowali narkotyków. W stosunku do naszych respondentów (3,7%), wyższy odsetek badanych odpowiedział „*tak*” – 7%. 93% populacji w 2011 roku deklarowało, że nie próbowało narkotyków. Warto również zwrócić uwagę, że narkotyki w populacji zażywali głównie mężczyźni (10%) i tylko 4% kobiet.

Zapytaliśmy również ankietowanych o przebywanie w pracy pod wpływem alkoholu lub narkotyków. Jednemu badanemu mieszkańcowi gminy Jabłonka zdarzyło im się przebywać w pracy pod wpływem alkoholu lub narkotyków.

Przemoc

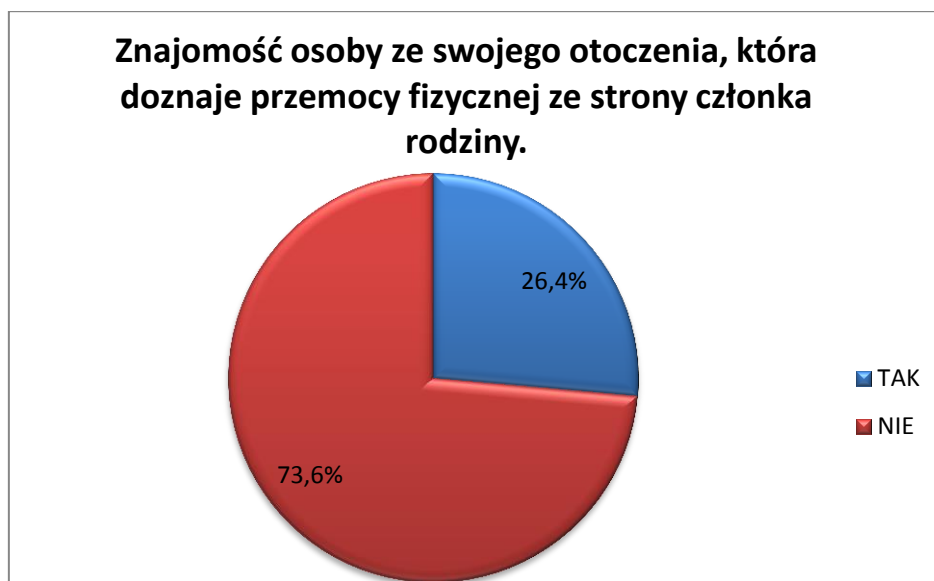
„Ogółem 23% dorosłych Polaków deklaruje, że padło ofiarą przemocy. Co dziesiąty (10%) doświadczył agresji na ulicy, ale nie w pobliżu domu, natomiast co czternasty (7%) – w najbliższej okolicy miejsca zamieszkania. W domu z aktami przemocy spotkało się 6% dorosłych. Co dwudziesty (5%) padł ofiarą przemocy w lokalu gastronomicznym – restauracji, kawiarni, na dyskotecę. Mniej liczne grupy doświadczyły agresji w pracy bądź w szkole, w środkach komunikacji lub w jakimś innym miejscu (po 3%). Mężczyźni znacznie częściej niż kobiety przyznają, że zdarzyło im się paść ofiarą agresji (odpowiednio: 28% i 18%).”

„Większość dorosłych (68%) przyznaje, że w ich domach zdarzają się różnego rodzaju konflikty, sprzeczki lub awantury”.³

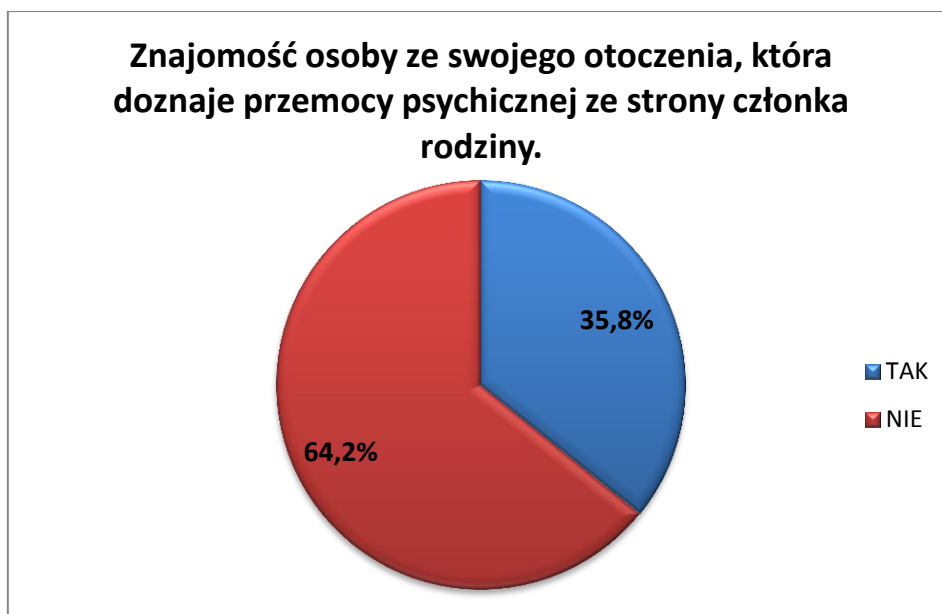
Zbadanie zjawiska przemocy jest dość trudne. Często bowiem ofiary agresji nie przyznają się do tego, co może być spowodowane, między innymi, racjonalizacją, usprawiedliwianiem sprawców, obwinianiem siebie. Przemoc, zarówno ta fizyczna, jak i psychiczna, jest zjawiskiem dość powszechnym w polskiej społeczności, o czym świadczą wyniki CBOS cytowane wyżej. W naszym badaniu interesowało nas przede wszystkim zbadanie zjawiska przemocy w rodzinie i stosowanie jej w stosunku do dzieci, oraz skala zjawiska w gminie Jabłonka.

³ CBOS „Przemoc i konflikty w domu”, 2009r.

Na początek zapytaliśmy respondentów, czy znają osoby, które doświadczają **przemocy fizycznej ze strony najbliższych**. Przeważają zdecydowanie osoby, które nie znają takich osób (73,6%) w porównaniu do osób, które znają osoby doświadczające przemocy (26,4%). Rodziny, w których występuje przemoc zna 24,6% badanych kobiet oraz 28,9% badanych mężczyzn.

Interesowało nas również, czy respondenci znają osoby, które doświadczają **przemocy psychicznej ze strony najbliższych**. Przeważają badani, którzy nie znają takich osób (64,2%) w porównaniu do respondentów, którzy znają osoby doświadczające przemocy (35,8%). Zestawienie według płci wygląda następująco– 34,4% badanych kobiet oraz 37,8% badanych mężczyzn zna takie rodziny.

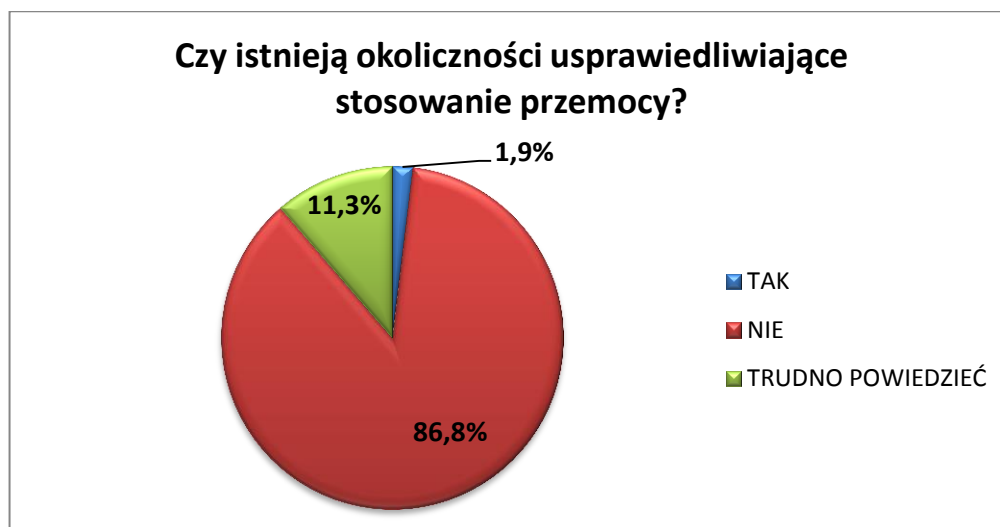
Skala zjawiska przemocy zdaje się być stosunkowo poważna, jeśli weźmie się pod uwagę, że istnieją osoby, które doświadczają przemocy, natomiast nikt o tym nie wie. Przemoc psychiczna i fizyczna w rodzinie jest poważnym problemem społecznym. Jak widać również stanowi ona problem w gminie Jabłonka.

W związku z powyższym zbadaliśmy, czy respondenci wiedzą, gdzie należy się zgłosić, do kogo udać, jeśli mają wiadomość o osobie, która jest ofiarą przemocy. Blisko 70% badanych posiada taką wiedzę, pozostałą część badanych należałoby poddać edukacji w tej kwestii. 75,6% badanych mężczyzn oraz 63,9% badanych kobiet przyznało, że posiadają taką wiedzę.

Rysuje się obraz społeczności dobrze poinformowanej. Warto ponadto dodać, iż do sprawnego funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego nie wystarczy sama wiedza, lecz również działanie. Deklaracja o znajomości osób i instytucji nie jest równoznaczna z podjęciem działania na rzecz ofiary przemocy.

Interesowała nas również postawa badanych względem przemocy. Zapytaliśmy, czy istnieją jakieś specjalne okoliczności, warunki, które mogłyby usprawiedliwiać stosowanie przemocy.

Zdecydowana większość badanych zaprzeczyła temu stwierdzeniu (86,8%), zaś 11,3% badanych nie miało zdania. Zaledwie 1,9% badanych uznało możliwość zaistnienia takich warunków. Jak widzimy, większość badanych odrzuciła koncepcje usprawiedliwiania stosowania przemocy specjalnymi, nietypowymi okolicznościami, co jest pozytywną informacją.

Następnie zbadaliśmy postawę mieszkańców co do stosowania kar fizycznych i przemocy względem dzieci. Stosowanie kar fizycznych względem dzieci jest tematem dość kontrowersyjnym. Dnia 1 sierpnia 2010 roku weszła w życie nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która przewiduje całkowity zakaz stosowania kar cielesnych wobec dzieci.⁴ Badając postawy mieszkańców gminy Jabłonka względem tego

⁴ Dz. U. Nr 125, poz. 842

tematu, poprosiliśmy ich o zaopiniowanie stwierdzenia, jako zgodnego lub niezgodnego z ich przeświadczeniem.

„Stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą.”

Tak – 9,5%

Nie – 90,5%

	Kobiety	Mężczyźni
Tak	8,3%	11,1%
Nie	91,7%	88,9%

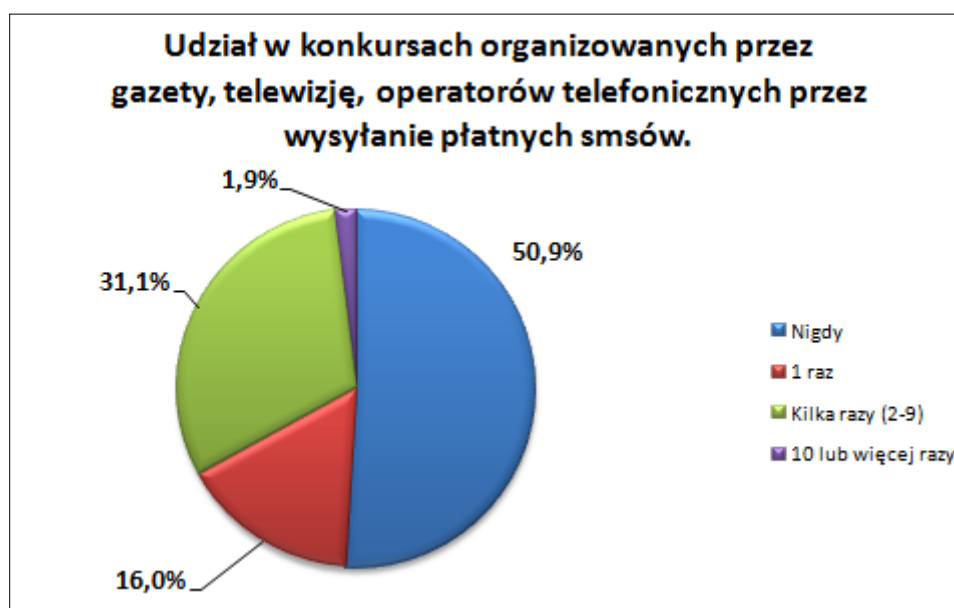
W tym pytaniu wystąpiło niewielkie zróżnicowanie odpowiedzi badanych ze względu na płeć. Badani mężczyźni częściej niż badane kobiety odpowiadali twierdząco na to pytanie. Stosunkowo niewielu badanych mieszkańców zgadza się z opinią, że bywają sytuacje, kiedy dziecku trzeba, na przykład, dać klapsa.

Zapytaliśmy również, czy respondenci znają przypadki bicia dzieci. 74,3% badanych odpowiedziało, że nie zna, jednak 25,7% pozostałych to dużo jak na takie wykroczenie, jakim jest uderzenie małoletniego.

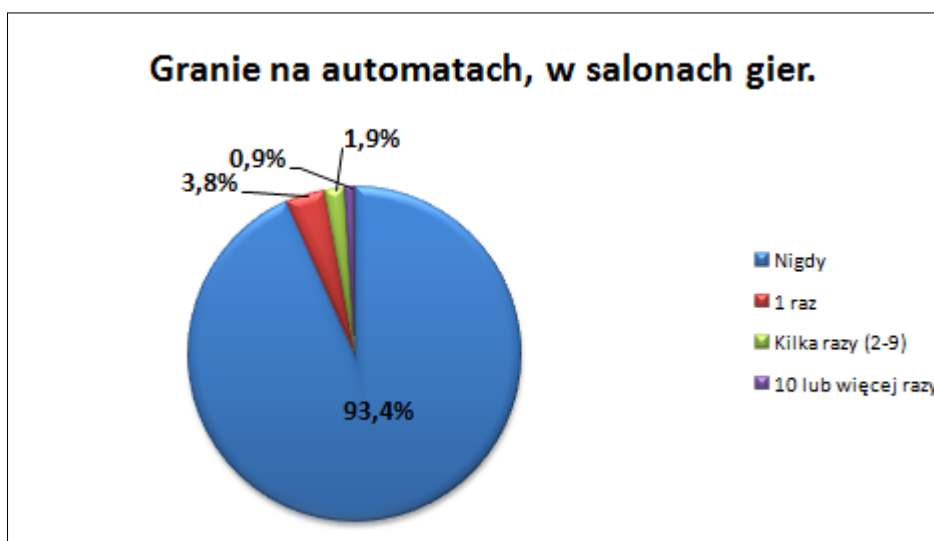

Dorośli mieszkańcy a gry hazardowe

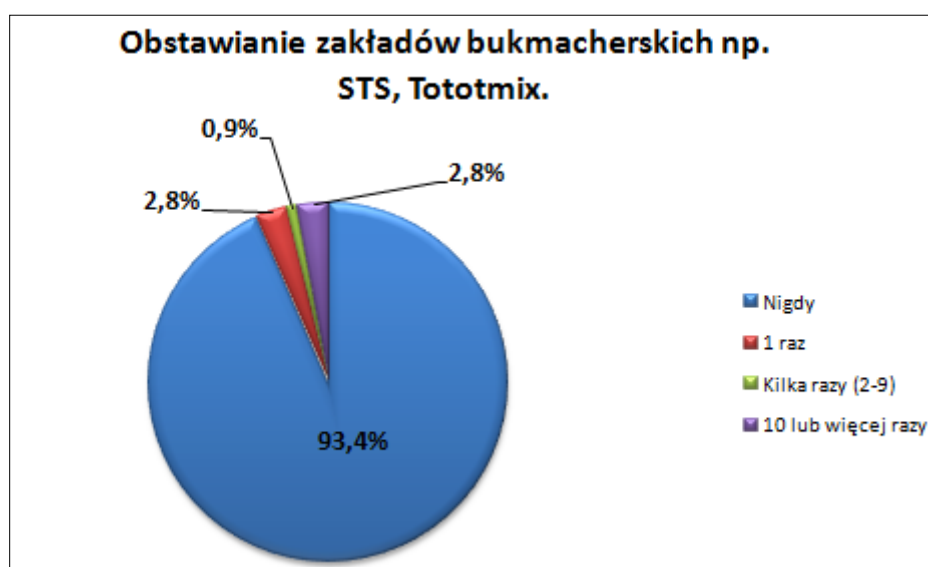
Uczestnictwo w grach na pieniądze wciąga, kusi możliwością szybkiej, wysokiej wygranej, z czasem jednak może doprowadzić do uzależnienia od hazardu. Szeroka oferta różnego rodzaju form gier hazardowych oraz ich dostępność sprawiają, że problem dotyczy zarówno dorosłych, jak również dzieci i młodzieży. W badaniu skoncentrowaliśmy się na czterech formach gier hazardowych, pytając mieszkańców gminy Jabłonka o ich osobiste doświadczenia.

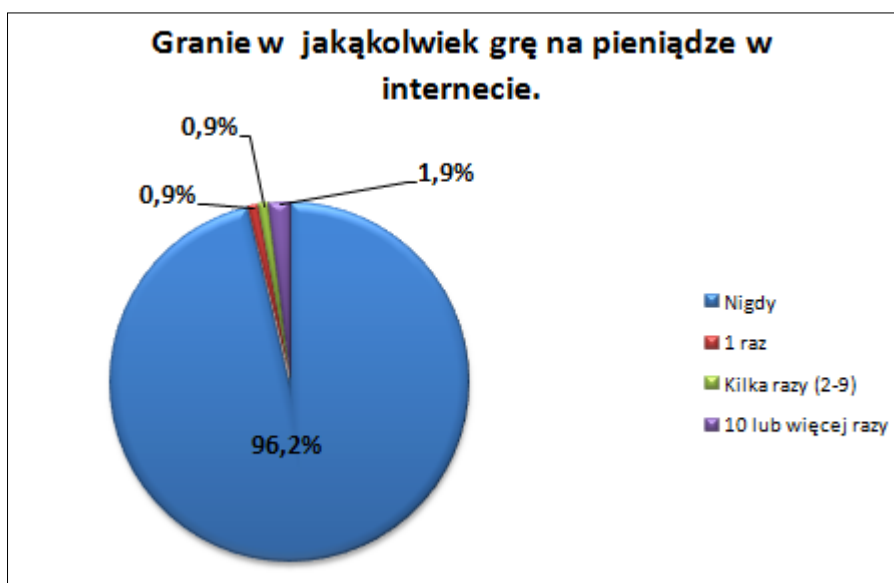
Połowa mieszkańców gminy Jabłonka nie brała udziału w konkursach organizowanych przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych, polegających na wysyłaniu płatnych smsów, 16% badanych wzięło udział w takim konkursie raz, a jedna trzecia badanych – kilka razy. 38,7% badanych kobiet i 64,4% badanych mężczyzn brało udział w tego typu konkursach. W badaniu CBOS w 2011 roku na temat hazardu, 18% Polaków deklarowało uczestnictwo w konkursach czy grach tego typu w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania. W naszym badaniu pytaliśmy o doświadczenia w ciągu całego życia, dlatego też uzyskane przez nas wyniki mogą być wyższe od wyników badań ogólnopolskich.

Większość badanych nie grała nigdy na automatach, 3,8% badanych zrobiło to raz, 1,9% badanych - kilka razy, zaś 0,9% badanych – 10 lub więcej razy. Tego typu doświadczenia miało więcej badanych mężczyzn (8,9%) niż badanych kobiet (4,4%).

Podobnie, jak w przypadku pytania o grę na automatach, większość badanych mieszkańców gminy Jabłonka nie obstawiała nigdy żadnych zakładów bukmacherskich, 2,8% respondentów zrobiło to raz, 0,9% badanych - kilka razy, zaś 2,8% badanych – 10 lub więcej razy. Wystąpiło znaczne zróżnicowanie odpowiedzi ze względu na płeć badanych. 1,6% badanych kobiet oraz 13,3% badanych mężczyzn miało tego typu doświadczenia.

W grze na pieniądze w Internecie brało udział 3,8% badanych mieszkańców gminy Jabłonka (6,7% mężczyzn i 1,6% kobiet). Badanie CBOS z 2011 roku pokazuje, że zaledwie 1% Polaków grało w jakąkolwiek grę na pieniądze w Internecie w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem. W tym miejscu warto dodać, że w naszym badaniu pytaliśmy o doświadczenia w ciągu całego życia.

Rozdział III - Problemy społeczne w środowisku dzieci i młodzieży

Grupa badawcza

W przeprowadzonym badaniu wzięło udział 378 uczniów. W szkołach podstawowych przebadano 167 uczniów (88 dziewczynek i 79 chłopców), w szkołach gimnazjalnych 172 uczniów (75 dziewczyny i 97 chłopców), a w szkole ponadgimnazjalnej 39 uczniów (22 dziewczyn i 17 chłopców). Średnia wieku w szkołach podstawowych wyniosła 12,5 lat, w gimnazjach – 15,9 lat, zaś w szkole ponadgimnazjalnej – 16,4 lat. Ankieta składała się z 60 pytań zamkniętych. Uczniowie szkół podstawowych wypełniali krótsze ankiety (50 pytań zamkniętych).

Cel badania

Podstawowym celem przeprowadzonej ankiety była analiza następujących problemów społecznych:

- używania przez młodych ludzi substancji psychoaktywnych, w tym picia alkoholu, palenia papierosów oraz używania narkotyków i dopalaczy;
- problemów przemocy i agresji w środowisku szkolnym oraz domowym;
- hazardu i innych ryzykownych zachowań;
- używania komputera i zagrożenia cyberprzemocą.

Dzieci i młodzież a substancje psychoaktywne

Badanie miało na celu, między innymi analizę stopnia używania substancji psychoaktywnych przez dzieci i młodzież. Analiza dotyczyła rozpowszechnienia palenia papierosów, picia alkoholu oraz używania narkotyków, a także okoliczności towarzyszących tym zachowaniom i postaw wobec substancji psychoaktywnych. Ankieta została skonstruowana w taki sposób, by możliwe było porównanie wyników tego badania z wynikami badania ogólnopolskiego, zrealizowanego w ramach międzynarodowego projektu „European School Survey Project on Alcohol and Drugs” (ESPAD). W raporcie diagnozy uzyskane wyniki odnoszone są do wyników badania ESPAD zrealizowanego na reprezentatywnej próbie uczniów klas trzecich szkół gimnazjalnych (wiek: 15-16 lat)

oraz klas drugich szkoły ponadgimnazjalnej (wiek: 17-18) w 2011 roku (J. Sierosławski, Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2011 roku. Warszawa: Instytut Psychiatrii i Neurologii). W naszym badaniu, oprócz uczniów szkół gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych, uwzględniliśmy również uczniów klas szóstych szkół podstawowych. Poniższa tabela ilustruje nasilenie spożywania alkoholu, palenia papierosów, używania narkotyków i dopalaczy w poszczególnych grupach wiekowych w gminie Jabłonka:

Tab.5. Nasilenie określonych problemów społecznych w poszczególnych grupach wiekowych.

Problem społeczny	Szkoły Podstawowe		Gimnazjum		Szkoły Ponadgimnazjalne	
	N	%	N	%	N	%
Picie alkoholu	31	18,6	111	64,5	25	64,1
Palenie papierosów	19	11,5	69	40,1	9	23,1
Używanie narkotyków	1	0,6	9	5,2	1	2,6
Używanie dopalaczy	6	3,6	3	1,7	0	0

N – ilość osób, które przyznają się do używania środków psychoaktywnych oraz papierosów

Z otrzymanych rezultatów wynika, że wraz z wiekiem rośnie odsetek osób sięgających po wybrane rodzaje substancji psychoaktywnych. Do wypicia alkoholu przynajmniej raz w życiu przyznaje się 18,6% uczniów szkół podstawowych, 64,5% gimnazjalistów oraz 64,1% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Alkohol jest środkiem psychoaktywnym najbardziej rozpowszechnionym wśród młodych ludzi w porównaniu z papierosami i narkotykami. Uzyskane wyniki są niższe w przypadku gimnazjalistów i uczniów szkoły ponadgimnazjalnej od wyników badań ESPAD z 2011 roku, w których chociaż raz w ciągu całego życia piło 87,3% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 95,2% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej

Stosunkowo rozpowszechnione w gminie Jabłonka jest również palenie papierosów – w grupie uczniów szkół gimnazjalnych wyniosło 40,1%, a w grupie uczniów szkoły ponadgimnazjalnej – 23,1%. Z badań ESPAD z 2011 roku wynika, że raz w życiu papierosy paliło 57,2% gimnazjalistów oraz 70,9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej.

Wyniki badań wskazują na niski odsetek uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych sięgających po narkotyki. Badania prowadzone w Polsce co kilka lat wskazują na obniżanie się problemu narkotykowego wśród młodych ludzi. Sondaż Krajowego Biura Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii z 2008 roku określił ilość młodych ludzi mających kontakty z narkotykami na poziomie 15%. W naszym badaniu 1,7% gimnazjalistów i 3,6% uczniów szkoły podstawowej kiedykolwiek używało dopalaczy, zaś w badaniu ESPAD z 2011 roku odsetek uczniów, którzy kiedykolwiek używali dopalaczy wyniósł 10,5% w grupie gimnazjalistów oraz 15,8% w grupie uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. W następnej kolejności zostaną dokładnie przeanalizowane formy używania przez młodych ludzi substancji psychoaktywnych oraz okoliczności, w jakich mają one miejsce.

Spożywanie alkoholu wśród dzieci i młodzieży

Jak to już zostało zaznaczone, alkohol jest najbardziej rozpowszechnioną używką w środowisku młodych ludzi, co potwierdzają prowadzone sondaże. Średni wiek pierwszego kontaktu z alkoholem wynosił dla poszczególnych grup wiekowych: 10 lat – uczniowie szkół podstawowych, 13 lat – gimnazjaliści, 13,2 lat – uczniowie szkoły ponadgimnazjalnej. Jeżeli chodzi o zróżnicowanie między płciami w kwestii spożywania alkoholu, w szkołach podstawowych do wypicia alkoholu przyznało się 22,7% dziewczynek oraz 13,9% badanych chłopców. W gimnazjum alkohol wypilo 73,2% badanych chłopców oraz 53,3% badanych dziewczyn. W szkole ponadgimnazjalnej do picia alkoholu przynajmniej raz w życiu, przyznało się 50% badanych uczennic oraz 82,4% badanych chłopców, co stanowi duży odsetek młodych ludzi mających kontakt z alkoholem. W badaniu ESPAD z 2011 roku kiedykolwiek w życiu piło alkohol 66% gimnazjalistów oraz 67,9% gimnazjalistek, a także 89% uczniów oraz 85,6% uczennic szkoły ponadgimnazjalnej. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uczniów na pytanie o spożywanie kiedykolwiek przez nich napojów alkoholowych.

Tab.6. Spożywanie napojów alkoholowych przez młodych mieszkańców w gminie Jabłonka.

Czy spożywałeś kiedykolwiek alkohol?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Tak	18,6%	64,5%	64,1%
Nie	81,4%	35,5%	35,9%

Przyczyny sięgania po alkohol mogą być różne, od społecznych i towarzyskich, po próbę radzenia sobie z trudnymi sytuacjami. Otrzymane rezultaty przedstawiono na wykresie. Każdy badany mógł zaznaczyć kilka odpowiedzi.

Jako najczęstszą przyczynę spożywania alkoholu, uczniowie szkoły podstawowej podawali chęć zaimponowania, obawę przed odrzuceniem oraz presję rówieśniczą. Uczniowie ze starszych grup wiekowych wskazywali często na okazje towarzyskie jako powód sięgania po alkohol. Jest to zgodne z polską obyczajowością, według której spotkania rodzinne i towarzyskie powinny odbywać się przy napojach alkoholowych.

W pytaniu o dostępność alkoholu w środowisku dzieci i młodzieży w gminie Jabłonka zaobserwowano znaczne zróżnicowanie odpowiedzi wraz z wiekiem ankietowanych. Uzyskane rezultaty obrazuje poniższa tabela.

Tab. 7. Dostępność alkoholu w środowisku dzieci i młodzieży w gminie Jabłonka.

Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić alkohol jest?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Bardzo trudno	17,4%	4,7%	-
Raczej trudno	10,8%	4,7%	5,1%
Trudno, ale jak się zna odpowiednie osoby to można	24,6%	34,3%	30,8%
Raczej łatwo	11,4%	26,2%	23,1%
Bardzo łatwo	8,4%	24,4%	35,9%
Nie wiem	27,5%	5,8%	5,1%

Wśród uczniów szkół podstawowych aż 19,8% ankietowanych uznało zakup alkoholu za czynność łatwą i bardzo łatwą, natomiast podobnej odpowiedzi udzieliło więcej gimnazjalistów – 50,6% oraz uczniów szkoły ponadgimnazjalnej – 59%. Wyraźnie widać tendencję wzrostową w ocenie dostępności alkoholu w otoczeniu młodych ludzi w zależności od rodzaju szkół- starsi uczniowie znacznie częściej niż ich młodszy koledzy wskazywali, że zakup alkoholu w ich otoczeniu jest czynnością raczej łatwą bądź bardzo łatwą. **Łatwy dostęp do alkoholu dla osób niepełnoletnich jest sprzeczny z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z 1982 r., wyraźnie zabraniającej sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 roku życia.**

Uzyskane wyniki są niższe od wyników badań ESPAD z 2011 roku, w których 49,3% gimnazjalistów oraz 73,1% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że zakup piwa jest dla nich bardzo łatwy, 39,5% gimnazjalistów oraz 67,8% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej uznaje zakup wina za czynność bardzo łatwą, zaś 33,4% gimnazjalistów oraz 67,5% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej wypowiada się w ten sposób o kupowaniu wódki.

Badani uczniowie szkół podstawowych z gminy Jabłonka najczęściej swój pierwszy kontakt z alkoholem mieli w domu, natomiast uczniowie szkół gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych- na wakacjach. Szczegółowe zestawienie wyników znajduje się w tabeli.

Tab. 8. Okoliczności pierwszego spożycia alkoholu. Procent odnosi się do uczniów, którzy deklarowali wcześniej spożycie alkoholu.

W jakiej sytuacji po raz pierwszy miał kontakt z alkoholem?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
W szkole	12%	2,8%	4,5%
W czasie wolnym	28%	23,9%	18,2%
Na dyskotecce/w pubie	12%	29,4%	27,3%
Na wakacjach	12%	19,3%	18,2%
W domu	16%	14,7%	27,3%
W innej sytuacji	20%	10,1%	4,5%

Picie alkoholu po raz pierwszy w czasie wakacji zadeklarowało 19,3% gimnazjalistów oraz 18,2% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, którzy mieli kontakt z alkoholem. 23,9% gimnazjalistów oraz 18,2% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej spożyło pierwszy raz w życiu alkohol w czasie wolnym. W grupie badanych młodych mieszkańców gminy Jabłonka, swój pierwszy kontakt z alkoholem w domu miało 16% uczniów szkół podstawowych oraz 14,7% gimnazjalistów, którzy deklarowali wcześniej spożycie alkoholu. Niepokojącą informacją jest to, iż część uczniów ze szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych spożywało alkohol na terenie szkoły.

Tab. 9. Rodzaje alkoholu spożywanego przez dzieci i młodzież oraz częstotliwość ich spożywania w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem. Procenty dotyczą wszystkich uczniów.

	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
PIWO		
Nigdy	50%	48,7%
1-2 razy	18,6%	17,9%
3-5 razy	9,3%	10,3%
6-9 razy	9,3%	10,3%
10-19 razy	3,5%	2,6%
20-39 razy	4,1%	0,0%
40 i więcej razy	5,2%	10,3%
WINO		
Nigdy	55,2%	64,1%
1-2 razy	22,7%	10,3%
3-5 razy	11,6%	15,4%
6-9 razy	7,6%	2,6%
10-19 razy	1,7%	2,6%
20-39 razy	0,0%	2,6%
40 i więcej razy	1,2%	2,6%
NAPOJE WYSOKOPROCENTOWE		
Nigdy	51,7%	56,4%
1-2 razy	20,9%	17,9%
3-5 razy	11,0%	7,7%
6-9 razy	5,8%	7,7%
10-19 razy	4,7%	5,1%
20-39 razy	2,9%	2,6%
40 i więcej razy	2,9%	2,6%

Jak wynika z powyższej tabeli, spożycie co najmniej jednego piwa w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem przez uczniów, wynosi 50% w grupie gimnazjalistów, 51,3% w grupie uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, spożywanie wina – gimnazja – 44,8%, szkoły ponadgimnazjalne – 35,9%. Natomiast poziom picia napojów wysokoprocentowych wynosi 48,3% w gimnazjach, 43,6% w szkole ponadgimnazjalnej.

60% gimnazjalistów, którzy deklarowali wcześniej kontakt z alkoholem spożywało alkohol okazjonalnie (kilka razy w roku), 16,5% uczniów z tej grupy wiekowej spróbowało alkoholu tylko raz w życiu, 6,4%-średnio raz w miesiącu, a 0,9% gimnazjalistów spożywa alkohol prawie codziennie. 4,5% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, którzy deklarowali wcześniej kontakt z alkoholem, spożywało napoje alkoholowe kilka razy w miesiącu, 18,2% uczniów – średnio raz w miesiącu, 9,1% uczniów – więcej niż raz w tygodniu, 63,6% uczniów - okazjonalnie (kilka razy w roku), 4,5% ankietowanych spośród tej grupy uczniów spożyło alkohol tylko raz w życiu, a 9,1%- więcej niż raz w tygodniu.

We wszystkich grupach wiekowych spożywanie alkoholu było najczęściej wynikiem własnej inicjatywy. W ten sposób odpowiedziało 60% uczniów szkół podstawowych, 71% gimnazjalistów oraz 77% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej mających kontakt z alkoholem.

Kolejne pytanie dotyczyło upojenia alkoholowego. Picie w znacznych ilościach prowadzić może do uszczerbku zdrowia oraz nagannych zachowań zaburzających porządek publiczny. Zapytaliśmy uczniów, czy zdarzyło się im kiedykolwiek upić (stracić kontrolę nad swoim zachowaniem). Wśród gimnazjalistów, którzy deklarowali wcześniej spożycie alkoholu 65,1% uczniów nie miało tego typu doświadczeń, 20,2% gimnazjalistów – upiło się tylko raz, 12,8% gimnazjalistów upiło się 2-9 razy, a 1,8% badanych uczniów z tej grupy- więcej niż 10 razy. Wśród uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, którzy deklarowali wcześniej spożycie alkoholu, 86,4% uczniów nie miało tego typu doświadczeń, 4,5% uczniów upiło się tylko raz, 9,1% uczniów – kilka razy.

Podsumowując, **22% gimnazjalistów oraz 7,7% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej przynajmniej raz w życiu upiło się, tracąc kontrolę nad własnym zachowaniem** (procenty dotyczą wszystkich badanych uczniów, a nie tylko tych, którzy deklarowali wcześniej kontakt z alkoholem). W badaniu ESPAD z 2011 roku uwzględniono dwa poziomy nadmiernego spożycia napojów alkoholowych: przekroczenie progu nietrzeźwości oraz silne upicie się (wypicie tyle, żeby zataczać się, bełkotać, nie pamiętać, co się działo). Do przekroczenia progu nietrzeźwości chociaż raz w życiu przyznało się 48,6% gimnazjalistów oraz 70,3% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, zaś do silnego upicia się chociaż raz w życiu przyznało się 44,5% gimnazjalistów oraz 65,7% uczniów szkoły

ponadgimnazjalnej. Wyniki uzyskane w naszym badaniu wskazują na niższy odsetek uczniów, którzy posiadali tego typu doświadczenia.

Rodzina odgrywa istotną rolę w wychowywaniu młodego pokolenia. Rodzice mogą mieć decydujący wpływ na podejmowanie doświadczeń z substancjami psychoaktywnymi przez ich dzieci, dlatego też ta kwestia została poruszona w badaniach. Uczniowie udzielali odpowiedzi na pytanie o reakcję rodziców w sytuacji, gdy wrócili do domu pod wpływem alkoholu.

Tab. 10. Reakcja rodziców na stan upojenia alkoholowego dzieci.

Jeśli wróciłeś do domu pod wpływem alkoholu, jaka była reakcja Twoich rodziców?	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Zdenerwowali się i nakrzyczeli na mnie	11,9%	9,1%
Ukarali mnie	3,7%	4,5%
Nie zorientowali się	31,2%	31,8%
Zauważyli, ale nie zareagowali	0,9%	-
Taka sytuacja nie miała miejsca	52,3%	54,5%

Połowa uczniów szkół gimnazjalnych oraz połowa uczniów szkoły ponadgimnazjalnej nie doświadczyła takiej sytuacji. W sytuacji, kiedy rodzice rozpoznają stan upojenia alkoholowego u dzieci, czasami reagują gniewem. Kary zastosowane przez rodziców to m.in. zakaz wychodzenia z domu oraz zakaz korzystania z komputera. **Niepokojący wydaje się jednak znaczny odsetek sytuacji, w których rodzice nie zorientowali się, że ich dzieci znajdują się pod wpływem alkoholu (31,2% gimnazjalistów, 31,8% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej).**

Palenie tytoniu

Analizę związaną z paleniem papierosów w gminie Jabłonka warto zacząć od wskazania średniego wieku dzieci i młodzieży, w którym sięgnęli po pierwszego papierosa. Wiek ten wynosi kolejno: dla szkół podstawowych – 10 lat, dla szkół gimnazjalnych – 13 lat, dla szkoły ponadgimnazjalnej – 14 lat. Odsetek badanych osób, które kiedykolwiek paliły papierosa (11,5% uczniów szkół podstawowych, 40,1% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 23,1% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej) jest niższy od wyników badania ESPAD z 2011

roku, według których w czasie całego życia, jakiegokolwiek doświadczenia z paleniem miało 57,2% gimnazjalistów oraz 70,9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi na pytanie o doświadczenia z paleniem papierosów.

Tab. 11. Palenie papierosów przez młodych mieszkańców gminy Jabłonka.

Czy paliłeś kiedykolwiek papierosy?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Tak	11,5%	40,1%	23,1%
Nie	88,5%	59,9%	76,9%

Jeżeli chodzi o zróżnicowanie między płciami w kwestii palenia papierosów, w szkołach podstawowych wśród uczniów przyznających się do palenia zdarzało się to nieznacznie częściej badanym chłopcom (13,6%) niż badanym dziewczynkom (9,1%). W gimnazjum papierosy paliło mniej badanych dziewczyn (28%) niż badanych chłopców (49,5%). W szkole ponadgimnazjalnej również papierosy paliło mniej badanych dziewczyn (13,6%) niż badanych chłopców (35,3%), co stanowi duży odsetek młodych ludzi mających kontakt z papierosami.

Powyższe pytanie odnosiło się do zjawiska eksperymentowania z tą substancją, czyli podejmowania prób palenia tytoniu. W kolejnym pytaniu interesowało nas poznanie rozmiarów grupy aktualnie palących młodych mieszkańców gminy Jabłonka.

Tab.12. Porównanie wyników badań z badaniami ESPAD z 2011 roku. Palenie tytoniu w czasie ostatnich 30 dni w gminie Jabłonka. Dotyczy uczniów, którzy deklarowali wcześniej kontakt z papierosami.

		Diagnoza	ESPAD
Gimnazjum	Nie	56,9%	70,2%
	Mniej niż jeden papieros na tydzień	12,3%	8,2%
	Mniej niż 1 papieros dziennie	3,1%	4,1%
	1-5 papierosów dziennie	13,8%	8,2%
	6-10 papierosów dziennie	3,1%	5,3%
	11-20 papierosów dziennie	6,2%	2,4%
	Więcej niż 20 papierosów dziennie	4,6%	1,7%
Szkoła Ponadgimnazjalna	Nie	77,8%	58,1%
	Mniej niż jeden papieros na tydzień	-	9,8%
	Mniej niż 1 papieros dziennie	11,1%	4,9%
	1-5 papierosów dziennie	-	11,1%
	6-10 papierosów dziennie	-	9%
	11-20 papierosów dziennie	11,1%	5%
	Więcej niż 20 papierosów dziennie	-	2,1%

Badani uczniowie zostali poproszeni o odpowiedź na pytanie o palenie papierosów w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem. Spośród uczniów szkoły podstawowej, którzy wcześniej odpowiedzieli, że palili papierosy, trzech uczniów deklarowało palenie papierosów w ciągu ostatnich 30 dni. Wśród gimnazjalistów 12,3% uczniów paliło w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem mniej niż jednego papierosa tygodniowo, a 13,8% uczniów – 1-5 papierosów dziennie. Wśród uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, 11,1% uczniów w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem paliło 11-20 papierosów dziennie.

W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem paliło 43,1% gimnazjalistów oraz 22,2% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, którzy deklarowali wcześniej palenie papierosów. Według ESPAD z 2011 roku, w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem paliło 29,8% gimnazjalistów oraz 41,9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej.

Poniższa tabela przedstawia zestawienie wyników na pytanie o dostępność papierosów.

Tab.13. Dostępność papierosów w środowisku dzieci i młodzieży w gminie Jabłonka.

Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić papierosy jest?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Bardzo trudno	21,1%	1,7%	-
Raczej trudno	12,7%	5,8%	2,6%
Trudno, ale jak się poprosi odpowiednie osoby to można	16,3%	20,3%	17,9%
Raczej łatwo	18,7%	30,2%	43,6%
Bardzo łatwo	10,2%	36%	33,3%
Trudno powiedzieć	21,1%	5,8%	2,6%

Wraz ze wzrastającym wiekiem ankietowanych, dostęp do papierosów okazuje się coraz łatwiejszy. 16,3% uczniów szkoły podstawowej wskazało na możliwość dostępu do papierosów w sytuacji, gdy zakupi je inna osoba, a dla 10,2% uczniów z tej grupy wiekowej zakup papierosów jest bardzo łatwy. Odsetek uczniów, którzy oceniają zakup papierosów jako bardzo łatwy wzrasta w starszych grupach wiekowych (36% uczniów gimnazjów i 33,3% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej wskazało na odpowiedź *bardzo łatwo*). **Powinno to uświadamiać dorosłym, że młodzi ludzie mają stanowczo zbyt mało ograniczony dostęp do nikotyny, mimo iż prawo zabrania sprzedaży papierosów osobom poniżej 18 roku życia.** Uzyskane wyniki są niższe od wyników badań ESPAD z 2011 roku, w których odsetek uczniów określających zdobycie papierosów jako bardzo łatwe zadanie wśród gimnazjalistów wyniósł 48,1%, zaś w grupie uczniów szkoły ponadgimnazjalnej – 67,5%.

W przypadku pytania uczniów o inicjatywę dotyczącą palenia papierosów, najczęściej początek palenia był rezultatem własnej decyzji (gimnazja – 64,6% uczniów, szkoły ponadgimnazjalne – 66,7% uczniów mających kontakt z papierosami). Pozostali badani wskazywali na wpływ rówieśników. Uzyskane wyniki świadczą o tym, że palenie niekoniecznie musi być powodowane motywacjami społecznymi i chęcią dopasowania się do grupy rówieśniczej. Młodzi ludzie często samodzielnie decydowali się na sięgnięcie po papierosy, ich dokładne motywacje nie są jednak znane.

Tab. 14. Okoliczności zapalenia pierwszego papierosa. Odsetek badanych odnosi się do uczniów, którzy wcześniej deklarowali kontakt z papierosami.

Gdzie po raz pierwszy palileś?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Szkoła	5,6%	10,8%	33,3%
Dyskoteka/pub	16,7%	9,2%	-
Wakacje	22,2%	23,1%	-
Czas wolny/po lekcjach	38,9%	52,3%	66,7%
Dom	11,1%	3,1%	-
Inna sytuacja	5,6%	1,5%	-

Osoby badane pytane o okoliczności zapalenia pierwszego papierosa, najczęściej wskazywały czas wolny po lekcjach oraz wakacje jako początek kontaktu z papierosami. 22,2% gimnazjalistów oraz 23,1% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej wskazało na wakacje. Wśród uczniów szkół gimnazjalnych odsetek badanych wskazujących na czas wolny wyniósł 38,9%, zaś w grupie uczniów szkoły ponadgimnazjalnej – 52,3%. Wakacje to często czas spędzany z dala od domu i rodziców, nawiązywania nowych znajomości. Może on sprzyjać eksperymentowaniu z używkami, do którego dzieci i młodzież mogą być zachęcane w czasie wakacyjnych wyjazdów. Uczniowie wskazywali również na dom, szkołę oraz dyskotekę jako miejsca, w których mieli pierwszy kontakt z papierosami.

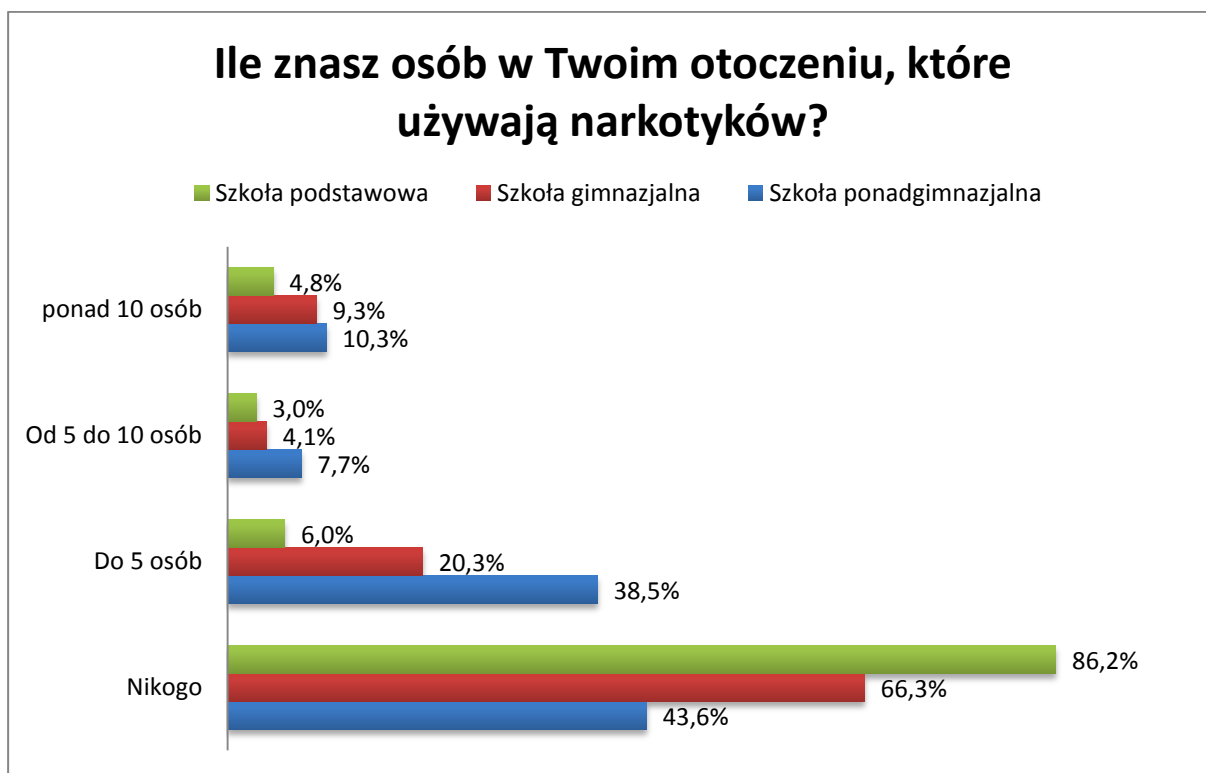
Zachowania związane z używaniem narkotyków i dopalaczy

Przeprowadzone badania wykazują, że 2,6% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej 5,2% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 0,6% uczniów szkoły podstawowej miało chociaż raz w życiu doświadczenia z używaniem substancji psychoaktywnych. W przypadku ucznia ze szkoły gimnazjalnej średni wiek inicjacji narkotykowej wyniósł 14,6 lat, zaś uczniów szkoły ponadgimnazjalnej – 16 lat. **Na podstawie uzyskanych wyników można stwierdzić, że zjawisko zażywania narkotyków jest umiarkowanie nasilone wśród młodych mieszkańców gminy Jabłonka.**

Tab. 15. Używanie narkotyków przez młodych mieszkańców gminy Jabłonka.

Czy użyłeś kiedykolwiek narkotyku?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Tak	0,6%	5,2%	2,6%
Nie	99,4%	94,8%	97,4%

Problem używania narkotyków przez młodych ludzi widoczny jest również przy pytaniu o to, ile zna się osób używających substancji odurzających. Poznanie rozpowszechnienia używania substancji w najbliższym otoczeniu pozwala w przybliżeniu oszacować ryzyko sięgania po nie. W szkołach podstawowych 13,8% osób przyznało, że zna co najmniej jedną osobę używającą narkotyków. W szkołach gimnazjalnych w podobny sposób odpowiedziało 33,7% uczniów, zaś w szkole ponadgimnazjalnej – 56,4% uczniów.

Według badań ESPAD z 2011 roku, 61,7% gimnazjalistów oraz 70,1% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej ma wśród swoich przyjaciół osoby, które palą marihuanę lub haszysz, 22,7% gimnazjalistów oraz 22,7% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że

ma wśród przyjaciół osoby, które biorą środki uspokajające lub nasenne bez przepisu lekarza, 16,2% gimnazjalistów oraz 18,9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej ma wśród przyjaciół osoby, które biorą Ecstasy, zaś 17,5% gimnazjalistów oraz 13,9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej ma wśród przyjaciół osoby używające środków wziewnych.

Tab. 16. Dostępność narkotyków w środowisku dzieci i młodzieży w gminie Jabłonka.

Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić narkotyki jest?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Bardzo trudno	36,5%	21,5%	7,7%
Raczej trudno	14,4%	19,2%	25,6%
Trudno, ale jak się zna odpowiednie osoby to można	12%	21,5%	28,2%
Raczej łatwo	4,8%	7,6%	15,4%
Bardzo łatwo	3,6%	5,8%	5,1%
Nie wiem	28,7%	24,4%	17,9%

Jeżeli chodzi o dostęp do narkotyków wśród dzieci i młodzieży uczącej się, na poziomie szkoły podstawowej 8,4% uczniów twierdzi, że zakup narkotyków byłby dla nich raczej łatwy oraz bardzo łatwy. W gimnazjum w ten sposób odpowiedziało 13,4% nastolatków, a wśród uczniów szkoły ponadgimnazjalnej 20,5% badanych stwierdziło, że zakup narkotyków byłby dla nich raczej łatwy bądź bardzo łatwy.

Tab. 17. Wiedza na temat miejsc, w których można kupić narkotyki.

Gdzie, według Ciebie, najłatwiej można kupić narkotyki?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Na podwórku	5,1%	6,3%	9,1%
Na dyskotecce	16,4%	17,3%	29,1%
W szkole	3,6%	2,6%	3,6%
Można zamówić przez telefon	7,2%	6,3%	10,9%
Można zamówić przez Internet	15,9%	9,9%	14,5%
Nie wiem	51,8%	57,6%	32,7%

51,8% uczniów szkół podstawowych, 57,6% gimnazjalistów oraz 32,7% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że nie posiada wiedzy na temat tego, gdzie można najłatwiej zaopatrzyć się w narkotyki. Badani uczniowie najczęściej wskazują na dyskotekę jako miejsce, gdzie można kupić narkotyki. Niepokoi informacja, że dla niektórych uczniów miejscem, w którym najłatwiej można kupić narkotyki, jest szkoła.

Zapytaliśmy również uczniów, którzy deklarowali używanie narkotyków, o okoliczności pierwszego kontaktu z substancjami psychoaktywnymi. Szczegółowy rozkład wyników ukazuje poniższa tabela.

Tab. 18. Okoliczności pierwszego kontaktu z narkotykami. Liczebności dotyczą uczniów, którzy deklarowali wcześniej kontakt z narkotykami.

Gdzie po raz pierwszy użyłeś narkotyku?	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Szkoła	-	-
Dyskoteka/pub	-	-
Wakacje	4	-
Czas wolny/po lekcjach	3	1
Dom	-	-
Inna sytuacja	-	0

Badani gimnazjaliści z gminy Jabłonka używali najczęściej substancji psychoaktywnych w czasie wakacji.

Jeżeli chodzi o inicjatywę pierwszego kontaktu z narkotykami w grupie uczniów szkół gimnazjalnych, którzy mieli kontakt z narkotykami, wszyscy uczniowie spróbowali narkotyków z własnej inicjatywy. Wśród uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, uczeń, który miał kontakt z narkotykami również zadeklarował, że spróbował narkotyków z własnej inicjatywy.

Zadaliśmy również pytanie o to, jak często młodzi ludzie używają narkotyków. Procenty odnoszą się do uczniów, którzy wcześniej deklarowali kontakt z narkotykami. Wśród gimnazjalistów, którzy deklarowali wcześniej kontakt z narkotykami, jeden uczeń zażywa je kilka razy w miesiącu, a czterech ankietowanych spróbowowało narkotyków tylko raz. Wśród uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, którzy deklarowali kontakt z narkotykami, jeden uczeń używa ich kilka razy w miesiącu.

Istotną informacją jest rodzaj substancji odurzających, po które sięgają młodzi ludzie oraz częstotliwości używania tych substancji w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Najczęściej używanym narkotykiem przez badanych młodych mieszkańców gminy Jabłonka jest marihuana oraz jej pochodne. Poniższa tabela zawiera rozkład odpowiedzi na pytanie o rodzaj używanych narkotyków.

Tab.19. Używanie różnych rodzajów substancji psychoaktywnych przez uczniów. Procenty odnoszą się do wszystkich badanych uczniów, a nie tylko tych, którzy wcześniej deklarowali użycie narkotyku.

Substancja		Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Marihuana lub jej pochodne	Nigdy	95,9%	97,4%
	1-2 razy	1,7%	-
	3-5 razy	0,6%	-
	6-9 razy	-	-
	10-19 razy	0,6%	-
	20-39 razy	-	-
	40 i więcej razy	1,2%	2,6%
Amfetamina	Nigdy	98,8%	100%
	1-2 razy	0,6%	-
	3-5 razy	0,6%	-
	6-9 razy	-	-
	10-19 razy	-	-
	20-39 razy	-	-
	40 i więcej razy	-	-
LSD	Nigdy	100%	100%
	1-2 razy	-	-
	3-5 razy	-	-
	6-9 razy	-	-
	10-19 razy	-	-
	20-39 razy	-	-
	40 i więcej razy	-	-

Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych – Gmina Jabłonka 2015

Ecstasy	Nigdy	100%	100%
	1-2 razy	-	-
	3-5 razy	-	-
	6-9 razy	-	-
	10-19 razy	-	-
	20-39 razy	-	-
	40 i więcej razy	-	-
	Środki nasenne	Nigdy	98,8%
1-2 razy		0,6%	-
3-5 razy		0,6%	-
6-9 razy		-	-
10-19 razy		-	-
20-39 razy		-	-
40 i więcej razy		-	-
Środki nasenne + alkohol		Nigdy	99,4%
	1-2 razy	0,6%	-
	3-5 razy	-	-
	6-9 razy	-	-
	10-19 razy	-	-
	20-39 razy	-	-
	40 i więcej razy	--	-
	Klej, rozpuszczalnik	Nigdy	98,8%
1-2 razy		0,6%	-
3-5 razy		-	-
6-9 razy		0,6%	-
10-19 razy		-	-
20-39 razy		-	-
40 i więcej razy		--	-
Sterydy anaboliczne		Nigdy	100%
	1-2 razy	-	-
	3-5 razy	-	-
	6-9 razy	-	-
	10-19 razy	-	-
	20-39 razy	-	-
	40 i więcej razy	-	-
	Grzyby halucynogenne	Nigdy	99,4%
1-2 razy		0,6%	-
3-5 razy		-	-
6-9 razy		-	-
10-19 razy		-	-
20-39 razy		-	-
40 i więcej razy		-	-
Kokaina		Nigdy	100%
	1-2 razy	-	-
	3-5 razy	-	-
	6-9 razy	-	-
	10-19 razy	-	-
	20-39 razy	-	-
	40 i więcej razy	-	-

Pozytywną informacją uzyskaną podczas badania są deklaracje większości uczniów, że nie sięgnęliby po narkotyki, nawet gdyby zdarzyła się ku temu okazja. W ten sposób odpowiadało 95,2% uczniów szkół podstawowych, 91,9% gimnazjalistów oraz

97,4% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Informacje te mogą świadczyć o dużej świadomości związanej ze szkodliwością narkotyków oraz konsekwencjami ich zażywania wśród uczniów.

Rosnącym problemem, z którym boryka się wiele krajów jest dostępność na rynku produktów nazywanych dopalaczami. Postanowiliśmy zbadać skalę zjawiska stosowania dopalaczy wśród młodych mieszkańców gminy Jabłonka. Żaden z uczniów szkoły ponadgimnazjalnej nie odpowiedział twierdząco na pytanie o używanie dopalaczy w ciągu swojego życia. W szkole podstawowej do zażywania dopalaczy przyznało się 3,6% uczniów, a w gimnazjalnej- 1,7%. Średnia wieku pierwszego kontaktu z dopalaczami dla gimnazjalistów wyniosła 12,3 lat, a dla uczniów szkoły podstawowej- 9,5 lat. Poniższa tabela zawiera rozkład odpowiedzi na pytanie o używanie dopalaczy przez badanych młodych mieszkańców gminy Jabłonka.

Tab. 20. Używanie dopalaczy przez młodych mieszkańców gminy Jabłonka.

Czy użyłeś kiedykolwiek dopalaczy?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Tak	3,6%	1,7%	-
Nie	96,4%	98,3%	100%

Następne pytanie dotyczyło dostępności dopalaczy wśród młodych mieszkańców gminy Jabłonka. Jedna trzecia badanych uczniów szkół podstawowych nie posiada wiedzy na temat dostępności tych substancji w najbliższej okolicy. Dla 47,3% badanych z tej grupy wiekowej zakup dopalaczy jest bardzo trudny oraz raczej trudny, zaś 7,8% badanych deklaruje, że jest to raczej łatwe oraz bardzo łatwe zadanie. Wśród uczniów gimnazjów i szkoły ponadgimnazjalnej wyniki rozkładają się następująco: 27,3% gimnazjalistów i 25,6% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej nie posiada wiedzy na ten temat; dla kolejnych 29,1% gimnazjalistów oraz 28,2% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej zakup dopalaczy oceniany jest jako bardzo trudny oraz raczej trudny, zaś 21,6% gimnazjalistów i 12,8% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej ocenia to zadanie jako raczej łatwe i bardzo łatwe. Tabela przedstawiona poniżej zawiera procentowy rozkład odpowiedzi na to pytanie.

Tab. 21. Dostępność dopalaczy w środowisku dzieci i młodzieży w gminie Jabłonka.

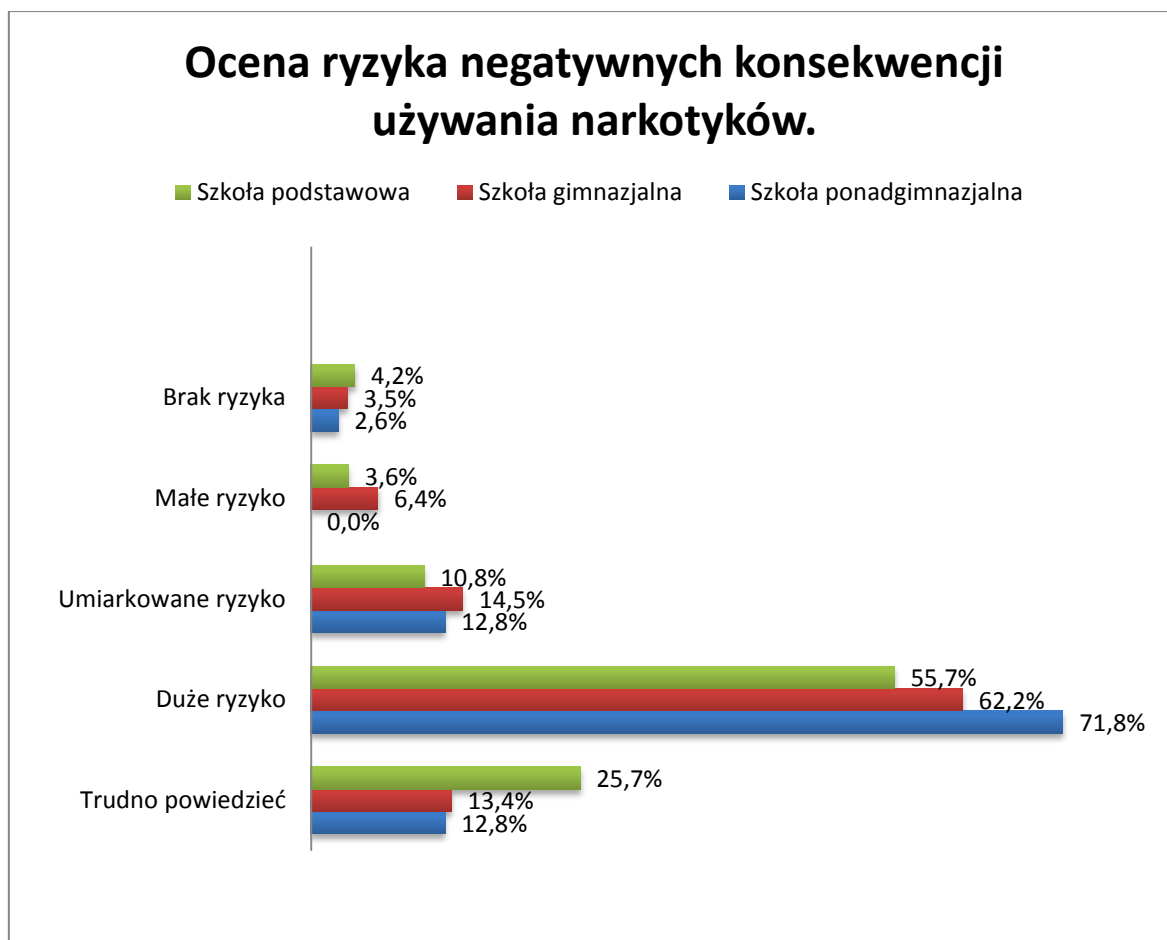
Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić dopalacze jest?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Bardzo trudno	30,5%	14%	10,3%
Raczej trudno	16,8%	15,1%	17,9%
Trudno, ale jak się zna odpowiednie osoby to można	13,2%	22,1%	33,3%
Raczej łatwo	4,8%	16,9%	7,7%
Bardzo łatwo	3%	4,7%	5,1%
Trudno powiedzieć	31,7%	27,3%	25,6%

Badani młodzi mieszkańcy gminy Jabłonka oceniają zakup dopalaczy jako trudniejszy od młodych uczestników badania ESPAD z 2011 roku, w którym 40,5% gimnazjalistów oraz 45,3% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej oceniło dopalacze jako raczej łatwo lub bardzo łatwo dostępne.

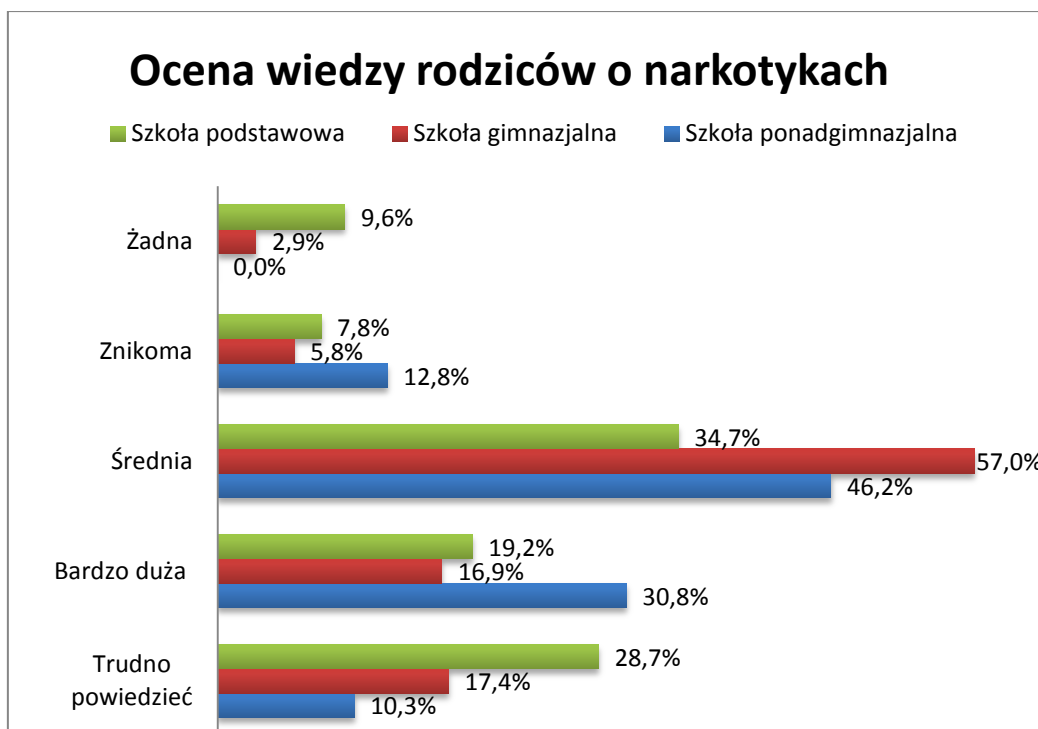
Zapytaliśmy również badanych o to, czy gdyby mieli okazję spróbować dopalaczy, to czy zdecydowaliby się na to. 6,6% uczniów szkoły podstawowej i 6,4% gimnazjalistów odpowiedziało twierdząco na to pytanie.

Zapytaliśmy uczniów o przebywanie pod wpływem substancji psychoaktywnych (alkoholu, dopalaczy, narkotyków) na terenie szkoły. 4,8% badanych uczniów szkoły podstawowej, 6,4% gimnazjalistów oraz 2,6% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej miało tego typu doświadczenia.

Uczniowie zostali również poproszeni o ocenę tego, jak bardzo ludzie ryzykują, że sobie zaszkodzą, kiedy używają narkotyków. Większość uczniów, podobnie jak w badaniach ogólnopolskich, dostrzega ryzyko szkód związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. Połowa uczniów szkół podstawowych, ponad 60% gimnazjalistów oraz ponad 70% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że używanie narkotyków jest związane z dużym ryzykiem.

Należy podkreślić, że stosunkowo niewielki odsetek badanych ocenia szkodliwość narkotyków jako małą lub deklaruje, że wcale nie są one szkodliwe dla zdrowia osób, używających tych substancji.

Uczniowie gminy Jabłonka zostali również poproszeni o ocenę wiedzy i postaw swoich rodziców wobec narkotyków. Jak widzimy na powyższym wykresie, w przeważającej części młodzi ludzie w szkole podstawowej, gimnazjalnej i szkole ponadgimnazjalnej ocenili wiedzę swoich rodziców o narkotykach jako średnią. Odpowiedziała tak ponad połowa gimnazjalistów i blisko połowa uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. 28,7% uczniów szkół podstawowych nie posiada wiedzy na ten temat, a 9,6% uczniów z tej grupy deklaruje, że ich rodzice nie posiadają żadnej wiedzy o tego rodzaju substancjach. 19,2% uczniów szkół podstawowych, 16,9% gimnazjalistów, 30% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej ocenia wiedzę rodziców o narkotykach jako bardzo dużą.

59% uczniów szkół podstawowych, 66,3% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 69,2% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że ich opiekunowie rozmawiali z nimi na temat szkodliwości używania narkotyków. 46,1% uczniów szkół podstawowych, 65,1% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 89,7% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej uczestniczyło w zajęciach profilaktycznych na temat szkodliwości używania substancji psychoaktywnych (narkotyki, dopalacze, alkohol).

W przypadku pytania o reakcję rodziców na używanie narkotyków przez własne dzieci, większość uczniów wskazywała odpowiedzi sugerujące aktywną postawę krytyczną

wobec takiego faktu i próbę znalezienia rozwiązania. Stosunkowo niewielki odsetek młodych ludzi był przekonany, że ich rodzice łatwo pogodziliby się z faktem, że ich dzieci używają narkotyków. Zestawienie wyników dla tego zagadnienia przedstawione zostało w poniższej tabeli.

Tab. 22. Postawy rodziców wobec zażywania narkotyków w opinii uczniów.

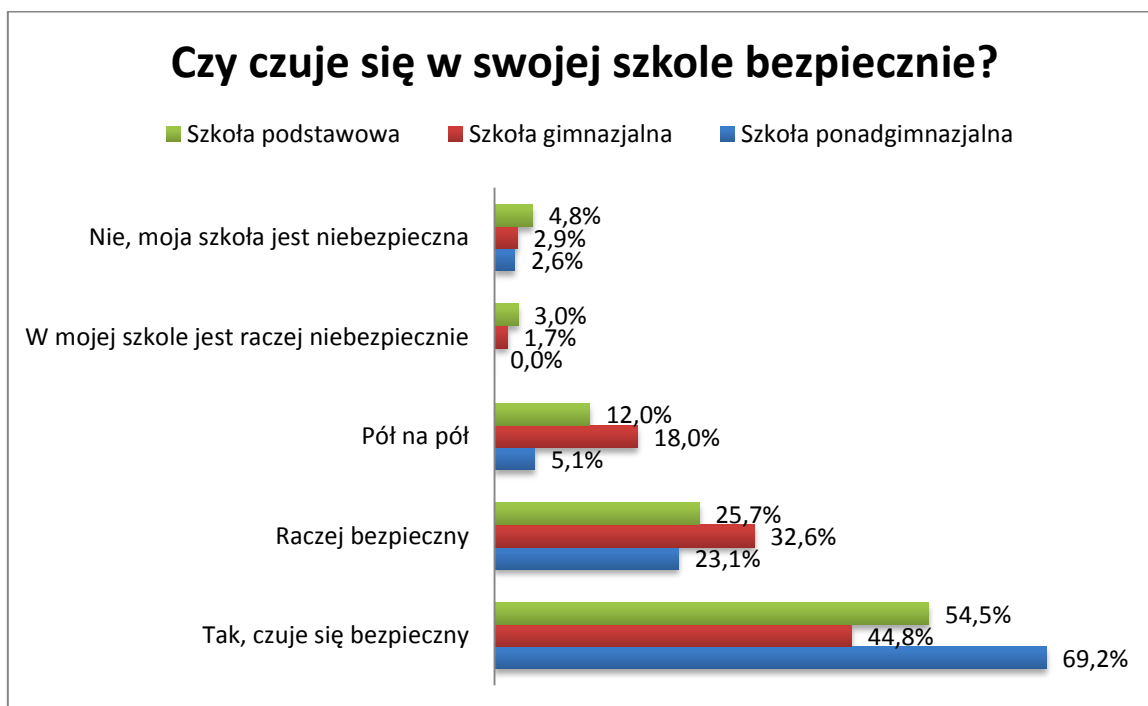
Jak myślisz, jak zareagowałoby Twoi rodzice, gdyby dowiedzieli się, że zażywasz narkotyki?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Ukarali	25,6%	30,4%	26%
Próbowali pomóc znaleźć przyczynę	53,1%	45,2%	46,6%
Pokrzyczeli i „odpuścili”	1,4%	2,2%	2,7%
Zmartwiliby się	13,3%	19,6%	21,9%
Nic by nie zrobili	1,4%	0,7%	1,4%
Inne	5,2%	1,9%	1,4%

Dzieci i młodzież a zachowania przemocowe

Zjawisko przemocy w środowisku młodych ludzi staje się problemem coraz bardziej aktualnym i wymagającym podjęcia odpowiednich rozwiązań. Poziom agresywności dorastającej młodzieży wzrasta, liczne są również akty przemocy dokonywane przez dzieci i młodzież wobec ich rówieśników. Agresja ujawniająca się w szkole często ma swoje źródła w przemocy domowej, kiedy rodzice uczą swoje dzieci niewłaściwych wzorców reagowania i wchodzenia w kontakty z innymi ludźmi. Przeprowadzone ankiety w gminie Jabłonka pozwalają przyjrzeć się dokładniej nasileniu zjawiska agresji w środowisku szkolnym, a także przeanalizować postawy wychowawcze rodziców wobec własnych dzieci.

Jeżeli chodzi o poczucie bezpieczeństwa na terenie szkoły, bezpiecznie w szkole czuje się 80,2% uczniów szkół podstawowych, 77,4% gimnazjalistów oraz 92,3% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Raczej niebezpiecznie oraz bardzo niebezpiecznie czuje się w szkole 7,8% uczniów szkół podstawowych, 4,6% gimnazjalistów oraz 2,6% uczniów szkół

ponadgimnazjalnych. Zdecydowana większość badanych uczniów wydaje się czuć bezpiecznie w środowisku szkolnym.

W tym miejscu można przejść do bezpośrednich pytań o akty agresji i przemocy, z jakimi spotykali się młodzi ludzie na terenie szkoły i poza jej obszarem. W dzisiejszych czasach rosnąca agresja w środowisku dzieci i młodzieży staje się problemem narastającym i wymagającym podjęcia aktywnych działań, umożliwiających zwiększenie bezpieczeństwa młodych ludzi. W przypadku pytania o częstotliwość obserwowania zjawisk przemocy na terenie szkoły, na bardzo częsty i częsty kontakt z takimi sytuacjami wskazało 13,8% uczniów szkół podstawowych, 15,7% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 2,6% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Wyniki te wskazują, że przemoc w szkołach jest problemem, który występuje w stopniu umiarkowanym w gminie Jabłonka. Jednocześnie warto dodać, że 12% uczniów szkół podstawowych oraz 5,8% uczniów gimnazjów i 10,3% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że są w szkole uczniowie, których się boją.

Tab. 23. Częstość obserwowania zjawisk przemocy na terenie szkoły.

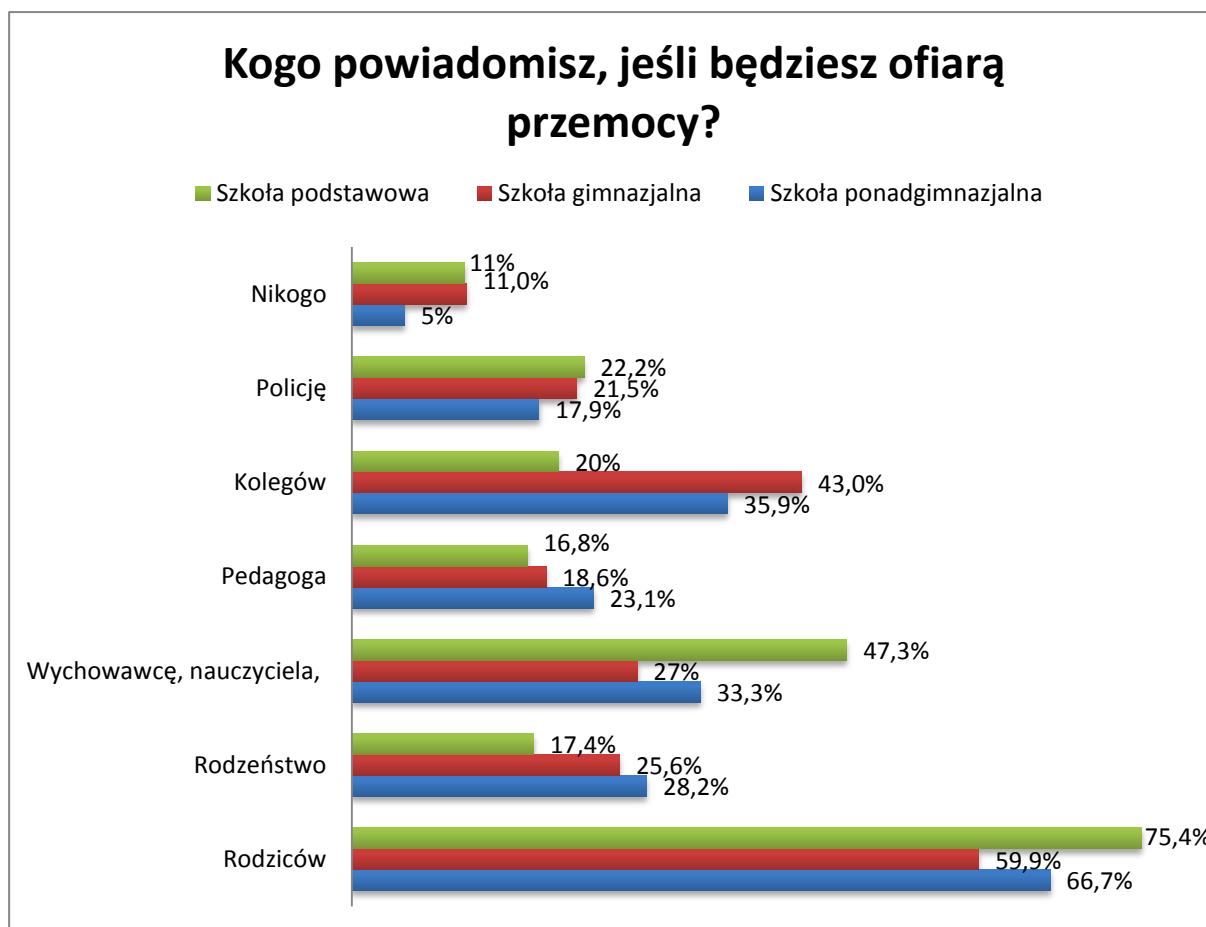
Jak często obserwujesz zjawiska przemocy w szkole?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Bardzo często	3,6%	7%	-
Często, kilka razy w tygodniu	10,2%	8,7%	2,6%
Kilka razy w miesiącu	19,2%	27,3%	7,7%
Rzadko	46,7%	48,3%	35,9%
Nie obserwuję wcale	20,4%	8,7%	53,8%

Do znajomości osoby z otoczenia, która doświadcza przemocy ze strony otoczenia rówieśniczego lub członków rodziny, przyznaje się 12,6% uczniów szkół podstawowych, 19,8% gimnazjalistów oraz 17,9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. W związku z tym zbadaliśmy, czy młodzi mieszkańcy wiedzą, jak należy postąpić wobec osoby, która doświadcza przemocy ze strony rówieśników oraz gdzie należy się zgłosić, do kogo udać, jeśli są świadkami przemocy. Zdecydowana większość badanych (79% uczniów szkół podstawowych, 75,6% gimnazjalistów oraz 87,2% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej) posiada taką wiedzę. Pozostałych uczniów należałoby poddać edukacji w tej kwestii.

Postawy uczniów wobec zachowań przemocowych można zanalizować na podstawie reakcji, jaką przyjęliby w sytuacji bycia świadkiem przemocy. **5,8% uczniów szkół podstawowych, 8,2% gimnazjalistów oraz 3,8% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że nie zareagowałoby na akt przemocy dokonywany w ich obecności.** Trudno stwierdzić jednak, czy taka postawa wynikałaby z lęku czy też z obojętności wobec zjawiska agresji. Pozytywna informacja wiąże się ze znaczącą ilością uczniów deklarującą poinformowanie innej osoby oraz podjęcie próby złagodzenia konfliktu. Umiarkowanie niepokojący jest wskaźnik uczniów, którzy deklarowali włączenie się do bójki – 8,3% uczniów szkół podstawowych, 17,4% gimnazjalistów oraz 5,8% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, którzy zareagowałiby w ten sposób. Należy wziąć pod uwagę, że może on być wyrazem chęci pozowania niż dowodem prawdziwych intencji.

Zapytaliśmy również młode osoby, kogo powiadomią, jeżeli będą ofiarami przemocy. Istniała możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi. Badani uczniowie bardzo często wskazywali na rodziców (75,4% uczniów szkół podstawowych, 59,9% gimnazjalistów,

66,7% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej). Wraz z wiekiem badani coraz częściej deklarowali chęć zwrócenia się do kolegów (20% uczniów szkół podstawowych, 43% gimnazjalistów oraz 35,9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej). Warto zaznaczyć, że wśród badanych młodych mieszkańców gminy Jabłonka były też osoby, które nie powiadomiłyby nikogo o przemocy. Odpowiedziało w ten sposób 11% uczniów szkół podstawowych, 11% gimnazjalistów oraz 5% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej.

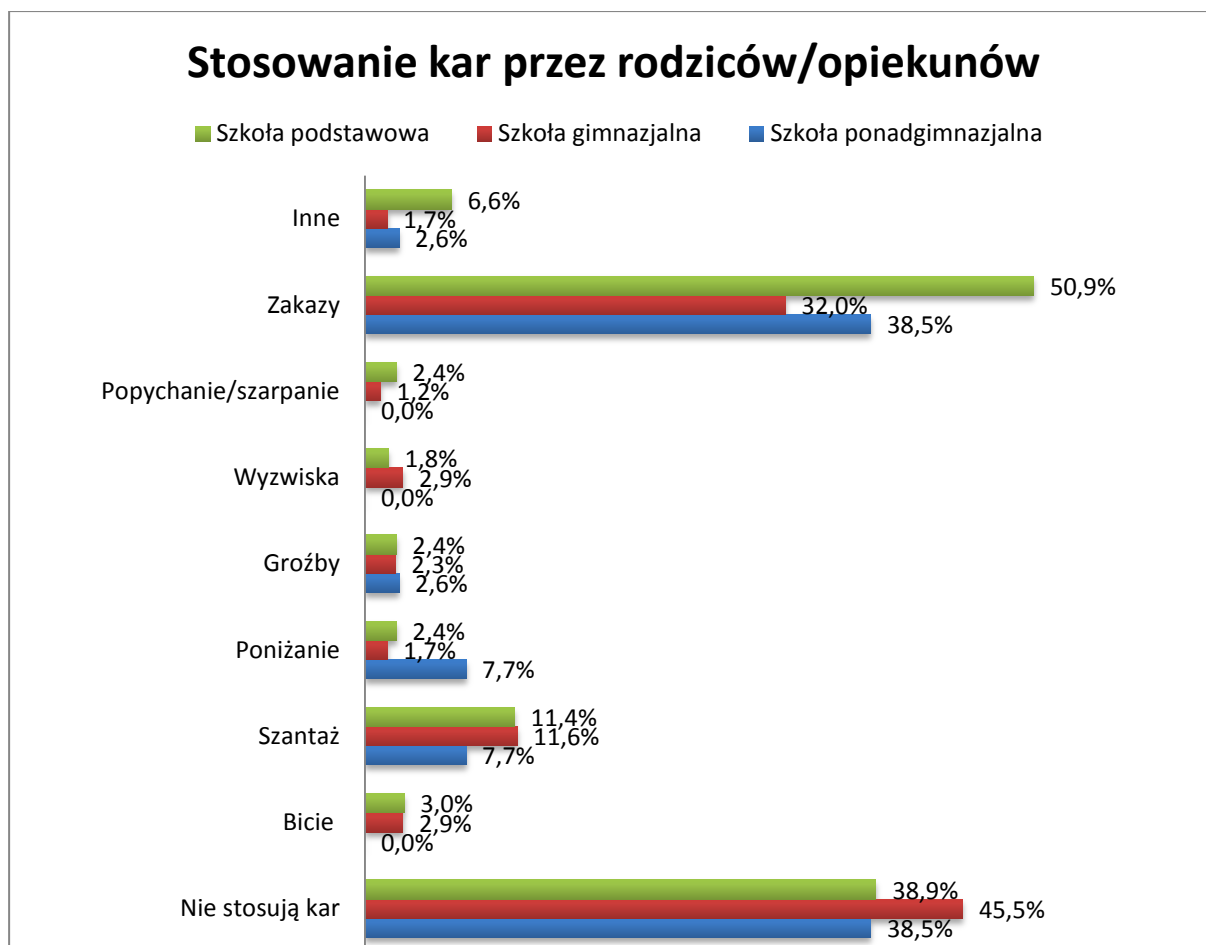
Badania koncentrowały się również na przemocy w rodzinie, relacjach młodych ludzi z rodzicami i postawach wychowawczych rodziców wobec własnych dzieci. 86,9% uczniów szkół podstawowych oceniło swoje relacje z rodzicami jako bardzo dobre oraz raczej dobre. Odsetek ten jest również wysoki wśród starszych uczniów – 84% w szkołach gimnazjalnych oraz 94,5% uczniów w szkole ponadgimnazjalnej. 3,6% uczniów szkoły podstawowej oraz 2,4% uczniów ze szkoły gimnazjalnej oceniło swoje relacje z rodzicami jako raczej złe oraz bardzo złe. Dzięki utrzymywaniu dobrych relacji dzieci z rodzicami, dom rodzinny staje się

bezpiecznym miejscem dla młodej osoby. Procentowy rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawia wykres poniżej.

Tab. 24. Jakość relacji młodych mieszkańców gminy Jabłonka.

Jak oceniasz swoje relacje z rodzicami?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Bardzo dobre	65,3%	53,1%	52,8%
Raczej dobre	21,6%	30,9%	41,7%
Raz dobre, a raz złe	9,6%	13,6%	2,8%
Raczej złe	3%	1,2%	2,8%
Bardzo złe	0,6%	1,2%	-

W odniesieniu do postaw wychowawczych rodziców, w ankiecie pojawiło się pytanie o stosowanie kar wobec dzieci i formę, jaką ewentualne kary przybierają. Odpowiedzi uczniów zostały przedstawione na poniższym wykresie. Każdy badany mógł zaznaczyć kilka odpowiedzi.

Na podstawie otrzymanych rezultatów można stwierdzić, że **istnieje znaczny odsetek rodziców niestosujących kar wobec własnych dzieci**. W szkołach podstawowych wyniósł on 38,9%, w gimnazjach 45,5%, a w szkole ponadgimnazjalnej 38,5%. **Z jednej strony brak stosowania kar w wychowaniu dzieci może świadczyć o braku konieczności takich zachowań bądź łagodnej i liberalnej postawie rodziców. Z drugiej strony może być również dowodem zbyt pobłażliwych zachowań rodziców w sytuacji, kiedy pewne rodzaje kar (w postaci pozbawienia przywilejów) wydają się potrzebne w procesie wychowania dzieci.** Kary, jeśli już występują, to najczęściej przybierają formę różnego rodzaju zakazów. Do stosowania przez rodziców kar fizycznych w postaci bicia przyznało się 3% uczniów szkół podstawowych i 2,9% gimnazjalistów.

Hazard i inne ryzykowne zachowania

Gry hazardowe stanowią poważny, choć dość często pomijany problem społeczny. Istnieje wiele możliwości uprawiania gier hazardowych: udział w loteriach pieniężnych, gra na automatach, odwiedzanie kasyna. Istnieje również możliwość uprawiania gier hazardowych w Internecie oraz poprzez uczestnictwo w loteriach SMS. Uczestnictwo w grach na pieniądze wciąga, kusi możliwością szybkiej, wysokiej wygranej, z czasem jednak może doprowadzić do uzależnienia od hazardu. Szeroka oferta różnego rodzaju form gier hazardowych oraz ich dostępność sprawiają, że problem dotyczy nie tylko dorosłych, ale również dzieci i młodzież. W badaniu skoncentrowaliśmy się na czterech formach gier hazardowych, pytając młodych mieszkańców gminy Jabłonka o ich osobiste doświadczenia.

Dane zawarte w poniższej tabeli pokazują, że 23,4% uczniów szkół podstawowych, 33,5% gimnazjalistów oraz 23,1% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej wzięło przynajmniej raz w życiu udział w konkursach organizowanych przez gazety, operatorów telefonicznych, w których wysyła się płatne smsy.

Tab. 25. Udział w konkursach organizowanych przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych, w których wysyła się płatne smsy.

Udział w konkursach organizowanych przez gazety, TV, operatorów telefonicznych	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Nigdy	76,6%	66,5%	76,9%
1 raz	13,2%	21,2%	7,7%
Kilka razy (2-9)	9,0%	11,2%	12,8%
10 lub więcej razy	1,2%	1,2%	2,6%

Kolejne pytanie dotyczyło doświadczenia związanego z grą na automatach w salonach gier. Poniższa tabela zawiera dane, które pokazują, że 36,5% uczniów szkół podstawowych, 44,7% gimnazjalistów oraz 25,6% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej przynajmniej raz w życiu zagrało na automatach.

Tab. 26. Granie na automatach, w salonach gier.

Granie na automatach, w salonach gier	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Nigdy	63,5%	55,3%	74,4%
1 raz	20,4%	20,6%	15,4%
Kilka razy (2-9)	11,4%	21,2%	7,7%
10 lub więcej razy	4,8%	4,1%	2,6%

Zdecydowanie mniej uczniów deklaruje obstawianie przynajmniej raz w życiu zakładów bukmacherskich. Twierdząco na to pytanie odpowiedziało 8,4% uczniów szkół podstawowych, 45,3% gimnazjalistów oraz 10,3% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej.

Tab. 27. Obstawianie zakładów bukmacherskich, np. STS, Totomix

Obstawianie zakładów bukmacherskich, np. STS, Totomix	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Nigdy	91,6%	54,7%	89,7%
1 raz	3,6%	20,3%	2,6%
Kilka razy (2-9)	3,6%	20,9%	2,6%
10 lub więcej razy	1,2%	4,1%	5,1%

Niewielu badanych młodych mieszkańców gminy Jabłonka deklaruje udział w jakichkolwiek grach na pieniądze w Internecie. Przynajmniej raz w życiu miało takie doświadczenia 11,4% uczniów szkół podstawowych, 13,4% gimnazjalistów oraz 7,7% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej.

Tab. 28. Granie w jakiegokolwiek gry na pieniądze w Internecie.

Granie w jakiegokolwiek gry na pieniądze w Internecie	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Nigdy	88,6%	86,6%	92,3%
1 raz	5,4%	4,1%	0,0%
Kilka razy (2-9)	2,4%	8,1%	2,6%
10 lub więcej razy	3,6%	1,2%	5,1%

Najbardziej rozpowszechnionymi grami hazardowymi wśród badanych młodych mieszkańców gminy Jabłonka są gry na automatach oraz konkursy organizowane przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych. Badania ESPAD z 2011 roku pokazują, że około jedna trzecia młodzieży (32,9% gimnazjalistów oraz 37,4% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej) ma za sobą doświadczenia gry na pieniądze.

Uczniom szkół gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych zadano również pytania dotyczące zachowań seksualnych oraz przekonań związanych z tymi zachowaniami. Inicjację seksualną ma za sobą 15 gimnazjalistów (9,2%) oraz 2 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej (5,9%). Średni wiek inicjacji seksualnej w przypadku gimnazjalistów wyniósł 15 lat, natomiast wśród uczniów szkoły ponadgimnazjalnej 17 lat.

Młodym mieszkańcom gminy Jabłonka zadane zostały również pytania o stosunek bez zabezpieczenia. 3 gimnazjalistów, którzy mają za sobą inicjację seksualną, odbyło stosunek bez zabezpieczenia raz, a kolejnych czterech – 10 lub więcej razy. Jeden uczeń szkoły ponadgimnazjalnej, który miał za sobą inicjację seksualną, deklarował, że odbył stosunek seksualny bez zabezpieczeń kilka razy (2-9).

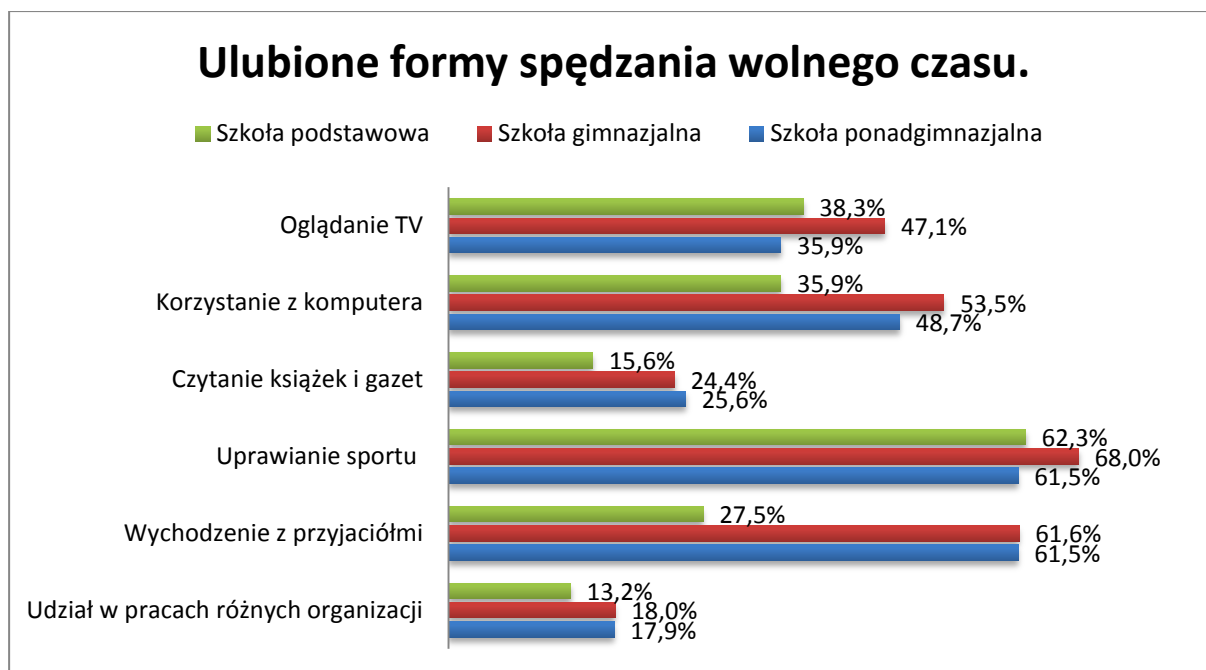
Kolejne pytanie dotyczyło doświadczania niechcianych kontaktów seksualnych. Wśród gimnazjalistów, siedmiu uczniów deklarowało jednorazowe doświadczenie takiego kontaktu, trzech ankietowanych z tej grupy doświadczyło tego kilka razy (2-9). W grupie uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, dwóch uczniów odpowiedziało, że doświadczyło niechcianego kontaktu seksualnego kilka razy (2-9), zaś jeden uczeń z tej grupy wiekowej 10 lub więcej razy.

Według ESPAD z 2011 roku, 10,9% gimnazjalistów oraz 21,3% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej uprawiało seks bez zabezpieczenia (bez antykoncepcji) w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem, zaś 5,3% gimnazjalistów oraz 5,5% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej miało niechciane doświadczenia seksualne w ciągu 12 ostatnich miesięcy przed badaniem. W gminie Jabłonka niższy odsetek uczniów szkoły gimnazjalnej ponadgimnazjalnej uprawiał seks bez zabezpieczenia (4% gimnazjalistów oraz 2,6% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej- odsetek dotyczy wszystkich badanych uczniów z poszczególnych kategorii szkolnych). Należy zaznaczyć, że w badaniu ESPAD z 2011 roku pytano o doświadczenia w ciągu ostatnich 12 miesięcy, podczas gdy w naszym badaniu pytaliśmy respondentów o doświadczenia w ciągu całego życia.

W mediach coraz częściej poruszany jest problem młodych ludzi, którzy świadczą usługi seksualne za różnego rodzaju korzyści materialne. W badaniu młodzi mieszkańcy gminy Jabłonka zostali również zapytani o stosunek do świadczenia tego typu usług. 23,4% badanych gimnazjalistów oraz 7,9% badanych uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że nie widzi niczego niestosownego w kontaktach seksualnych za pieniądze/prezenty..

Używanie komputera przez dzieci i młodzież oraz zagrożenie cyberprzemocą

Internet jest bardzo popularnym medium wśród dzieci i młodzieży. Nawet jeśli dziecko nie ma w domu komputera z dostępem do Internetu, nie oznacza to wcale, że nie ma ono dostępu do sieci internetowej. Internet jako nieocenione narzędzie komunikacji, edukacji oraz rozrywki jest atrakcyjnym medium. Należy jednak pamiętać, że korzystanie z tego medium może wiązać się z występowaniem pewnych zagrożeń na jakie narażeni są młodzi ludzie. W badaniu postanowiliśmy poznać nawyki korzystania z komputera młodych mieszkańców gminy Jabłonka oraz ich znajomość zagrożeń, jakie mogą wiązać się z korzystaniem z komputera i Internetu.

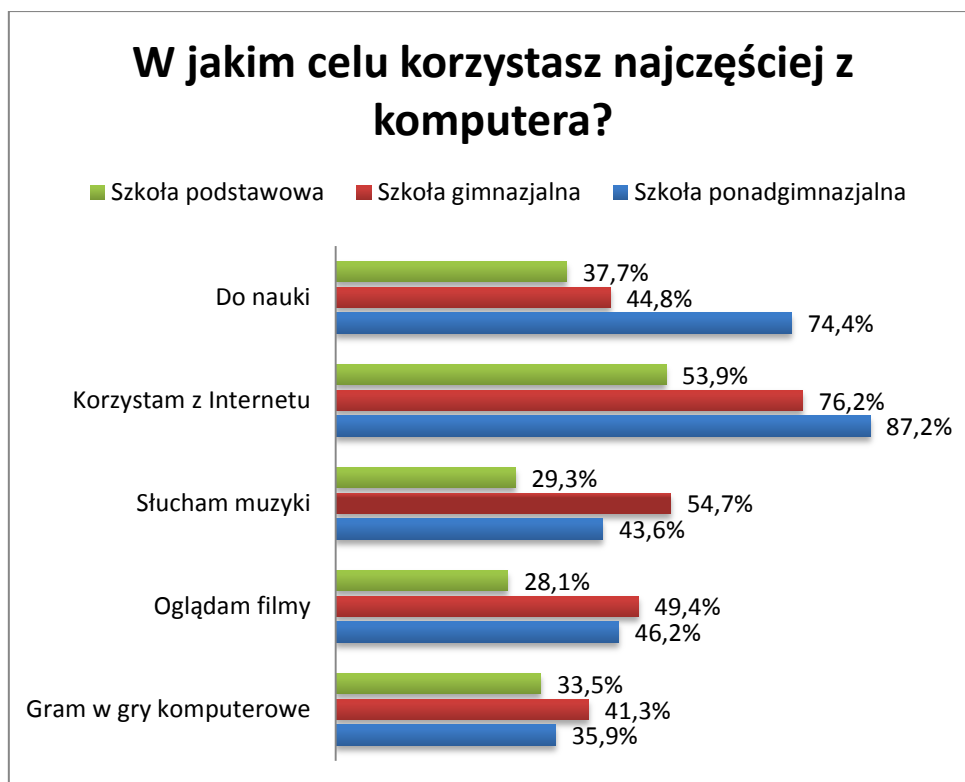

W badaniu zapytaliśmy uczniów o ulubione formy spędzania wolnego czasu. Najczęściej wybieraną przez uczniów szkół podstawowych formą spędzania wolnego czasu jest uprawianie sportu (62,3%) oraz oglądanie telewizji (38,3%). Gimnazjaliści podobnie jak uczniowie szkoły ponadgimnazjalnej najczęściej deklarowali, że lubią spędzać wolny czas przed komputerem, wychodząc z przyjaciółmi oraz uprawiając sport. Najrzadziej badani młodzi mieszkańcy gminy Jabłonka biorą udział w pracach różnych organizacji oraz czytają książki i gazety.

Połowa uczniów szkół podstawowych oraz połowa uczniów szkół gimnazjalnych i połowa uczniów szkoły ponadgimnazjalnej spędza przed komputerem od jednej do trzech godzin dziennie. Co trzeci uczeń szkoły podstawowej oraz co trzeci uczeń szkoły ponadgimnazjalnej spędza codziennie przed komputerem mniej niż godzinę, zaś 4,8% uczniów szkół podstawowych i 4,7% uczniów szkół gimnazjalnych oraz spędza przed komputerem ponad 5 godzin dziennie, co może wskazywać na występowanie uzależnienia od komputera.

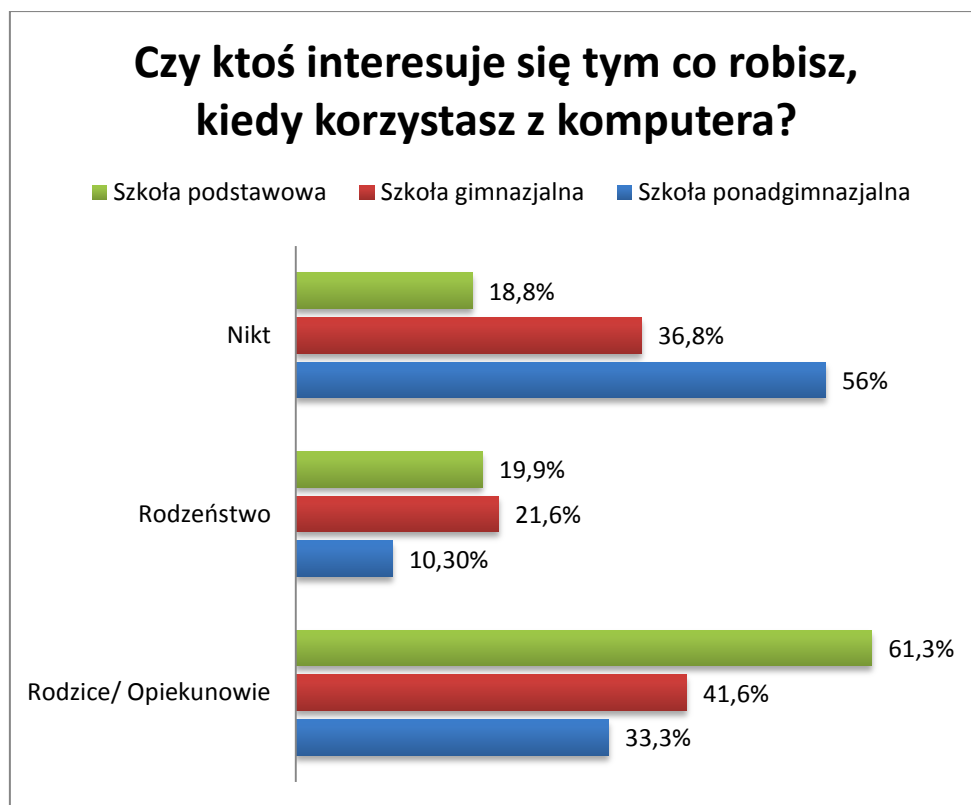

Młodzi mieszkańcy gminy Jabłonka najczęściej używają komputera do przeglądania stron internetowych. Jedna trzecia uczniów szkół podstawowych oraz trzy czwarte uczniów szkoły ponadgimnazjalnej wykorzystuje komputer do nauki. Jedna trzecia uczniów szkoły podstawowej używa najczęściej komputera do grania w gry. Całościowe zestawienie odpowiedzi uczniów na pytanie dotyczące celów korzystania z komputera przedstawia poniższy wykres.

Internet wzbudza wśród wielu dorosłych osób duże obawy. Według badań przeprowadzonych przez Centrum Badania Opinii Społecznej, większość opiekunów osób małoletnich (58%) obawia się zagrożeń, jakie mogą spotkać dzieci w Internecie.⁵ W badaniu chcieliśmy dowiedzieć się, czy dorosłe osoby interesują się tym, co ich dzieci robią, kiedy korzystają z komputera. 61,3% uczniów szkół podstawowych oraz 41,6% gimnazjalistów deklaruje, że ich opiekunowie wykazują zainteresowanie tym, do czego dzieci wykorzystują komputer. W ten sam sposób odpowiedziało 33,3% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Niepokoi fakt, że w przypadku 18,8% uczniów szkół podstawowych, 36,8% gimnazjalistów oraz 56% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej nikt nie interesuje się tym, co robią młodzi ludzie, gdy korzystają z komputera.

⁵ CBOS, „Zagrożenia w Internecie”, 2008.

Zapytaliśmy również badanych, czy znają pojęcie cyberprzemocy oraz czy sami byli kiedyś jej ofiarami. Pozytywną informacją jest to, że zdecydowana większość uczniów szkoły ponadgimnazjalnej (94,9% uczniów), gimnazjalistów (93% uczniów) oraz uczniów szkół podstawowych (79,6%) zna to pojęcie i jest świadoma zagrożenia. Badani uczniowie stosunkowo rzadko bywają ofiarami tego typu przemocy. Twierdząco odpowiedziało na to pytanie 7,8% uczniów szkół podstawowych, 8,7% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 2,6% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Ponadto, 73,5% uczniów szkół podstawowych, 73,8% gimnazjalistów oraz 94,9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej uznaje jako niestosowne podawanie swoich danych osobowych przypadkowym osobom poznanym w Internecie.

Rozdział IV - Badanie punktów sprzedaży alkoholu

Grupa badawcza

W badaniu wzięło udział 11 kobiet oraz 6 mężczyzn. 8 ankietowanych miało wykształcenie średnie, 5 badanych – zawodowe, 3 badanych – wyższe. Średnia wieku badanych osób wyniosła 33 lat. We wszystkich badanych punktach sprzedawane były napoje alkoholowe. Spośród badanych punktów sprzedaży alkoholu, w 15 badanych punktach były również sprzedawane wyroby tytoniowe. Jak wynika z powyższego, tylko w 2 punktach nie były sprzedawane wyroby tytoniowe.

Cel badania

Kwestionariusz ankiety przeprowadzony w 17 punktach sprzedaży alkoholu w gminie Jabłonka miał na celu analizę postawy sprzedawców względem (między innymi) takich zagadnień jak:

- sprzedaż alkoholu i wyrobów tytoniowych osobom nieletnim,
- sprzedaż alkoholu osobom nietrzeźwym,
- spożywanie alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
- awantury i bójki spowodowane przez osoby spożywające alkohol.

Wyniki badania

Pierwsze zagadnienie dotyczyło zakresu wiedzy na temat alkoholu zawartego w różnych trunkach. Zapytaliśmy, czy alkohol zawarty w wódce jest (Pana/Pani zdaniem) bardziej groźny od tego w piwie, 4 badanych nie miało zdania na ten temat, 12 ankietowanych odpowiedziało „nie”, a 1 respondent wskazał na odpowiedź „tak”. Można więc wnioskować, że świadomość badanych sprzedawców w tym zakresie jest średnia. Alkohol zawarty w każdym napoju alkoholowym jest tak samo groźny. Jedyne różnice polega

na procentowej zawartości w poszczególnych trunkach. Trzeba jednak pamiętać, że jest to ta sama substancja.

Kolejne pytania dotyczyły **spożywania napojów alkoholowych w punktach ich sprzedaży**. Zapytaliśmy sprzedawców, czy uważają takie zachowanie za niestosowne. Zdecydowana większość badanych (13 osób) uważa takie zachowanie za niestosowne, dwóch sprzedawców nie ma nic przeciwko by klient spożył alkohol w punkcie sprzedaży, a 4 ankietowanych nie miało zdania na ten temat.

W związku z powyższym, interesowała nas częstotliwość spożywania napojów alkoholowych w tych punktach. 10 respondentów odpowiedziało, że sytuacja taka „w ogóle się nie zdarza”, natomiast 4 badanych- „średnio raz w tygodniu”, jeden pracownik sklepu – „raz, dwa razy w miesiącu”, a 2 pracowników odpowiedziało, że taka sytuacja zdarza się „prawie codziennie”. **Można wnioskować, że w niektórych badanych punktach sprzedaży alkoholu sprzedawcy mają z tym problem.**

Tab. 29. Częstotliwość spożywania alkoholu w obrębie sklepu.

Częstotliwość spożywania alkoholu w obrębie sklepu.	Ilość odpowiedzi
Prawie codziennie	2 odpowiedzi
Średnio raz w tygodniu	4 odpowiedzi
Raz, dwa razy w miesiącu	1 odpowiedź
Nie zdarza się	10 odpowiedzi

W badaniu interesowało nas również **zjawisko zagrożenia społecznego, które może być powodowane przez osoby spożywające alkohol**. Zapytaliśmy, czy takie osoby stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa w danym środowisku lokalnym. 5 badanych stwierdziło, że osoby pijące nie stanowią zagrożenia, 11 badanych przyznało, że takie osoby stanowią zagrożenie, natomiast 1 badany nie miał zdania na ten temat.

Tab. 30. Opinia respondentów na temat zagrożenia dla bezpieczeństwa ze strony osób pijących alkohol .

Czy osoby pijące alkohol stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa?	Ilość odpowiedzi
Tak, stanowią zagrożenie	11 odpowiedzi
Nie, nie stanowią zagrożenia	5 odpowiedzi
Nie mam zdania	1 odpowiedź

Warto w tym miejscu odwołać się do badań z Harvard School of Public Health College Alcohol Study (2003), które wskazują na korelację między częstszym i ryzykownym piciem a nasyceniem okolicy punktami sprzedaży napojów alkoholowych. Wyniki badań opierały się na danych zebranych z 8 uniwersytetów i pokazywały, że na tych obszarach, gdzie nasycenie punktów sprzedaży było wyższe, studenci pili więcej i mieli więcej problemów związanych z nadużywaniem alkoholu.

Interesowało nas również, czy w ostatnim miesiącu zdarzyło się jakieś nieprzyjemne zajście związane z alkoholem w obrębie sklepu. Dwóch pracowników punktów sprzedaży odpowiedziało, że takie zdarzenie miało miejsce.

Zapytaliśmy sprzedawców, czy **widzą coś niestosownego w sprzedaży alkoholu dorosłej osobie nietrzeźwej**. 15 badanych odpowiedziało twierdząco na to pytanie, zaś dwóch badanych nie widziało niczego niestosownego w sprzedaży alkoholu dorosłej osobie nietrzeźwej.

Zapytaliśmy również, czy **zdarzyło się ankietowanym sprzedać osobie nietrzeźwej alkohol**. 13 badanych odpowiedziało, że nigdy nie miała miejsca taka sytuacja, co jest zgodne z deklarowanym przekonaniem, że jest to zachowanie niestosowne. **Pozostałych 4 badanych sprzedawców odpowiedziało, że zdarza się im sprzedać alkohol osobie nietrzeźwej**. Niektórzy sprzedawcy w gminie Jabłonka sprzedają alkohol osobom nietrzeźwym pomimo uznawania tego za niestosowne zachowanie. Sprzedaż alkoholu osobom, których zachowanie wskazuje, że znajdują się w stanie nietrzeźwości, jest zabroniona przez Ustawę z 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, artykuł 15. **Należy zwrócić szczególną uwagę na to zagadnienie podczas szkoleń dla sprzedawców alkoholu**.

Problem spożywania substancji psychoaktywnych przez młodzież stanowi poważny problem ogólnopolski. Nasza analiza dotyczyła tego zagadnienia w gminie Jabłonka. Na początek zapytaliśmy o bezpieczną granicę wieku, od której powinno sprzedawać się napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe.

Tab. 31. Granica wieku, od której można sprzedawać alkohol i papierosy osobom młodym.

Od jakiego wieku powinno sprzedawać sięalkohol ?	...papierosy ?
Bez ograniczeń	-	-
16 rok życia	-	-
18 rok życia	9 odpowiedzi	10 odpowiedzi
21 rok życia	8 odpowiedzi	7 odpowiedzi

W przypadku alkoholu odpowiedzi rozkładały się następująco: 9 badanych wyznaczyło przekroczenie 18 roku życia, a 8 badanych - 21 rok życia. W przypadku papierosów 10 osób wyznaczyło przekroczenie 18 roku życia, natomiast 7 osób wskazało na 21 rok życia.

Chcieliśmy także zbadać powszechność zjawiska sprzedaży używek osobom nieletnim. Zapytaliśmy sprzedawców, czy znają takie przypadki. Trzech badanych sprzedawców wie o sytuacjach sprzedaży alkoholu nieletnim, natomiast pięciu ankietowanych wie o sprzedaży papierosów osobom poniżej 18 roku życia.

Tab. 32. Przypadki sprzedawania alkoholu i papierosów osobom niepełnoletnim.

Czy znasz przypadki sprzedaży alkoholu osobom nieletnim ?	... sprzedaży papierosów osobom nieletnim ?
TAK	3 odpowiedzi	5 odpowiedzi
NIE	14 odpowiedzi	12 odpowiedzi

Zjawisko sprzedaży używek osobom nieletnim jest w Polsce dość powszechne. Warto w tym miejscu odwołać się do „Polskiej Deklaracji w sprawie Młodzieży i Alkoholu” w

ramach uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 lutego 2000 r., gdzie wyraźnie zaznaczono, iż:

„Wszystkie dzieci i młodzież mają prawo do życia w środowisku rodzinnym, szkolnym i lokalnym, wolnym od zagrożeń związanych z piciem alkoholu, a obowiązkiem dorosłych jest im to zapewnić.”

Odpowiedzialność za zdrowy rozwój osób niepełnoletnich w dużym stopniu zależy od osób dorosłych, które znajdują się w ich otoczeniu. Oczywiście najbardziej znaczącą rolę odgrywają rodzice, jednak zgodnie z wyżej wymienioną ustawą również inne osoby dorosłe (w tym wypadku sprzedawcy alkoholu i papierosów) mają obowiązek chronić zdrowie młodzieży.

Zapytaliśmy również bezpośrednio sprzedawców, **czy kiedykolwiek sprzedali papierosy lub alkohol osobie, o której wiedzieli, że jest niepełnoletnia.** Aż 11 sprzedawców przyznało, że zdarza się im sprzedawać napoje alkoholowe osobom, które nie przekroczyły 18 roku życia. W przypadku papierosów, jedna osoba odpowiedziała, że zawsze sprzedaje papierosy osobom niepełnoletnim. Biorąc pod uwagę ogólnopolską skalę zjawiska, wydaje się prawdopodobne, że odpowiedzi na powyższe pytania mogły nie odzwierciedlać w pełni stanu faktycznego. Zafałszowanie odpowiedzi może być związane ze strachem wyciągnięcia konsekwencji z łamania prawa takim zachowaniem.

Interesowało nas również, jak **często młodzi ludzie podejmują próbę zakupu alkoholu oraz tytoniu.** W przypadku alkoholu 10 badanych odpowiedziało, że taka sytuacja „zdarza się rzadko”, 1 ankietowany wskazał, że zdarza się to *co najmniej raz w tygodniu*, a 6 badanych pracowników przyznało, że nie zdarza się to w ogóle. W przypadku tytoniu 12 badanych odpowiedziało, że taka sytuacja „zdarza się rzadko”, 4 badanych pracowników przyznało, że nie zdarza się to w ogóle, a 1 sprzedawca wskazał na odpowiedź *co najmniej raz w tygodniu*.

Tab. 33. Próby kupowania alkoholu i papierosów przez osoby niepełnoletnie.

Jak często zdarza się, że osoba, o której wiesz, że jest niepełnoletnia, próbuje kupić ...	nigdy	zdarza się, ale rzadko	co najmniej raz w tygodniu	prawie codziennie
... napoje alkoholowe?	6	10	1	-
... wyroby tytoniowe?	4	12	1	-

„Picie i upijanie się przez dzieci i młodzież jest jednym z największych problemów społecznych współczesnej Polski. Można i trzeba przeciwstawić się mu z całym zdecydowaniem.”⁶

Podsumowując, stosunkowo dużo młodych ludzi podejmuje próby zakupu alkoholu bądź papierosów, bądź obu używek naraz. Jest to poważne zjawisko i sprzedawcy powinni być przygotowani do właściwego zareagowania w takich przypadkach. Zapytaliśmy ich, czy czują się skrupowani i czy mają śmiałość poprosić o dowód potwierdzający pełnoletniość klienta, w przypadku, kiedy mają wątpliwość, co do jego pełnoletności. Żaden z badanych sprzedawców nie odczuwa skrupowania w takiej sytuacji i nie podaje towaru o który prosi klient. **Ogólna tendencja wskazuje na bardzo dobre przygotowanie badanych sprzedawców do odmawiania osobom nieletnim sprzedaży artykułów zabronionych dla nich do zakupu.**

W tym miejscu należy odwołać się do Art. 15 ust. 2 Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, gdzie wyraźnie podkreślono, iż w przypadku wątpliwości, co do pełnoletności nabywcy, sprzedający lub podający napoje alkoholowe uprawniony jest do żądania okazania dokumentu stwierdzającego wiek nabywcy. Jest to podstawowe prawo sprzedawcy. Sprzedaż napoju alkoholowego lub wyrobów tytoniowych osobom poniżej 18 roku życia, grozi grzywną i utratą zezwolenia.

W ostatnim pytaniu poprosiliśmy o ocenę funkcjonowania kontroli sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych w gminie Jabłonka. Większość badanych pozytywnie wypowiada się o funkcjonowaniu kontroli sprzedaży obu używek- badani oceniają funkcjonowanie kontroli bardzo dobrze (4), dobrze (6) oraz średnio (5). Dwóch sprzedawców

⁶ „Polska Deklaracja w sprawie Młodzieży i Alkoholu” Uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 lutego 2000 r.

wskazało na odpowiedź, że kontrola sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych działa słabo.

Podsumowanie i wnioski

W podsumowaniu badań przeprowadzonych w gminie Jabłonka można wyróżnić zasadnicze problemy, jakie pojawiły się w wypowiedziach mieszkańców. Na podstawie otrzymanych wyników zostaną również podkreślone najważniejsze kwestie, wymagające uwagi ze strony władz samorządowych.

1. Podstawowe problemy środowiskowe w opinii mieszkańców gminy Jabłonka.

- a) Za najważniejsze problemy w środowisku lokalnym mieszkańcy uznali bezrobocie, ubożenie społeczeństwa oraz alkoholizm. Z pewnością w tych sferach są największe oczekiwania wobec władz, związane z podjęciem działań umożliwiających zwiększenie poziomu zatrudnienia, przeciwdziałanie ubóstwu oraz rozwiązywanie problemu uzależnień.
- b) Bezrobocie przyczynia się do występowania wielu negatywnych zjawisk. Jednym z jego skutków jest ubożenie rodziny, które często prowadzi do narastania konfliktów i napięć między członkami rodziny oraz przyczynia się do powstawania patologii społecznych. 56,1% badanych mieszkańców gminy Jabłonka deklaruje, że doświadczyło w swoim życiu bezrobocia.
- c) Wśród najbardziej zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym grup w gminie, badani mieszkańcy wymieniają osoby starsze, niepełnosprawne i uzależnione.
- d) Zaledwie 12,3% badanych mieszkańców posiada wiedzę na temat działań prowadzonych przez władze lokalne, których celem jest wspieranie osób bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym. Należałoby zwrócić większą uwagę na dostępność oraz rozpowszechnienie informacji na temat działań podejmowanych przez władze lokalne w tym zakresie.
- e) Problem nadużywania alkoholu jest wymieniany jako jeden z najważniejszych problemów społecznych przez mieszkańców. Ponad połowa badanych mieszkańców zauważa wzrost spożywania napojów alkoholowych w swoim otoczeniu. 70% badanych uważa alkohol za towar szczególny i postuluje za kontrolowaniem jego sprzedaży.

Zaledwie co dziesiąty badany mieszkaniec gminy Jabłonka posiada wiedzę o prowadzonych lokalnie działaniach mających na celu przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniom. Należałoby zwrócić większą uwagę na dostępność oraz rozpowszechnienie informacji na temat działań podejmowanych przez władze lokalne w tym zakresie.

- f) Umiarkowanym problemem wśród badanych mieszkańców gminy Jabłonka jest problem narkotyków. 3,7% badanych przyznaje się do przynajmniej jednorazowego użycia narkotyku w swoim życiu.
- g) Problemem środowiskowym jest również przemoc. 26,4% ankietowanych przyznało, że zna osobę ze swojego środowiska doświadczającą przemocy fizycznej, a 35,8% badanych zna osobę ze swojego środowiska doświadczającą przemocy psychicznej. Ponadto, jedna czwarta respondentów odpowiedziała, że zna przypadki bicia dzieci przez ich rodziców czy opiekunów. Należy podkreślić, że większość badanych (68,9%) posiada wiedzę na temat instytucji, do których należy się zwrócić, by pomóc osobie, która jest ofiarą przemocy.
- h) Szeroka oferta różnego rodzaju form gier hazardowych oraz ich dostępność sprawiają, że problem staje się coraz bardziej rozpowszechniony. Połowa badanych mieszkańców wzięła przynajmniej raz w życiu udział w konkursach organizowanych przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych, polegających na wysyłaniu płatnych smsów, 6,6% badanych grało przynajmniej raz w życiu na automatach, 6,6% badanych obstawiało przynajmniej raz w życiu zakłady bukmacherskie, a 3,8% grało w grę na pieniądze w Internecie.

2. Zagrożenia w środowisku dzieci i młodzieży.

- a) Wraz z wiekiem badanych uczniów wzrasta odsetek młodych uczniów eksperymentujących z alkoholem, papierosami oraz substancjami psychoaktywnymi. Najbardziej rozpowszechnione wśród badanych uczniów jest spożywanie napojów alkoholowych oraz palenie papierosów. W grupie badanych uczniów szkół podstawowych problem eksperymentowania z używkami oraz substancjami psychoaktywnymi jest niewielki, natomiast wzrasta on wśród uczniów szkoły gimnazjalnej. Rozpowszechnienie

picia alkoholu, palenia papierosów oraz używania substancji psychoaktywnych wśród badanych młodych mieszkańców gminy Jabłonka jest na niższym poziomie w porównaniu do wyników badań ogólnopolskich.

- b) Spożywanie napojów alkoholowych przez młode osoby jest stosunkowo poważnym problemem. Wraz z wiekiem rośnie odsetek osób sięgających po alkohol. Do wypicia alkoholu przynajmniej raz w życiu przyznało się 18,6% badanych uczniów szkół podstawowych, 64,5% badanych gimnazjalistów i 64,1% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Ponadto 22% gimnazjalistów oraz 7,7% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej upiło się tracąc kontrolę nad własnym zachowaniem.
- c) Wśród przyczyn sięgania po napoje alkoholowe dzieci i młodzież często wskazują na picie okazjonalne, chęć zaimponowania, presję rówieśników oraz okazje towarzyskie, co wskazywać może na społeczne przyzwolenie na spożywanie alkoholu przez młode osoby.
- d) Badania wykazały, że umiarkowanie dużo badanych młodych mieszkańców gminy Jabłonka ma kontakt z tytoniem oraz narkotykami. Do palenia papierosów chociaż raz w życiu przyznało się 11,5% badanych uczniów szkół podstawowych, 40,1% badanych gimnazjalistów oraz 23,1% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Odsetek badanych uczniów szkół gimnazjalnych sięgających po narkotyki wyniósł 5,2%, a wśród uczniów szkoły ponadgimnazjalnej – 2,6%.
- e) Jednocześnie niepokojący jest względnie łatwy dostęp dzieci i młodzieży do substancji psychoaktywnych. Jego ograniczenie jest zadaniem leżącym w obowiązku osób dorosłych.
- f) Najbardziej sprzyjające okoliczności do kontaktu z substancjami psychoaktywnymi stwarzają wakacje oraz czas wolny, dlatego też dzieci w tym okresie powinny zostać otoczone szczególną uwagą opiekunów i uświadamiane w kwestii niebezpieczeństw, jakie wiążą się ze spożywaniem alkoholu, narkotyków i paleniem papierosów.
- g) Ponadto należy zwrócić uwagę na fakt, że rodzice dość często nie zauważają tego, że ich dzieci znajdują się pod wpływem substancji psychoaktywnych. Uzyskane wyniki powinny zaalarmować rodziców i opiekunów, aby poświęcali swoim dzieciom więcej uwagi i nie zapominali o odpowiedzialności, jaką za nie ponoszą.

- h) Problemem w gminie Jabłonka są przypadki agresji i przemocy, z jakimi młodzi ludzie spotykają się w środowisku szkolnym i pozaszkolnym. Do znajomości osoby z otoczenia, która doświadcza przemocy ze strony rodziny lub otoczenia rówieśniczego, przyznaje się 12,6% badanych uczniów szkół podstawowych, 19,8% badanych gimnazjalistów oraz 17,9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej.
- i) Dopalacze cieszą się niewielką popularnością wśród badanych uczniów – 3,6% uczniów szkoły podstawowej spróbowało przynajmniej raz dopalaczy w swoim życiu. Natomiast 6,6% uczniów szkół podstawowych, 6,4% gimnazjalistów użyłoby dopalaczy, gdyby miało do tego okazję.
- j) Najbardziej rozpowszechnionymi grami hazardowymi wśród badanych młodych mieszkańców gminy Jabłonka są gry na automatach oraz konkursy organizowane przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych. Zdecydowanie mniej badanych uczniów we wszystkich grupach wiekowych obstawiało zakłady bukmacherskie lub grało na pieniądze w Internecie.

3. Pozytywne tendencje w dynamice problemów społecznych.

- a) Analiza postaw wychowawczych badanych mieszkańców gminy Jabłonka wykazała, że w większości nie uznają specjalnych okoliczności, które usprawiedliwiałyby stosowanie przemocy. Te wyniki mogą być wskaźnikiem właściwych postaw rodzicielskich wobec wychowania młodych ludzi, w którym przemoc nie powinna mieć miejsca.
- b) Zdecydowana większość młodych ludzi oceniła swoje relacje z rodzicami jako pozytywne, co wskazuje na korzystną atmosferę wychowawczą i przyjazne środowisko domowe panujące w rodzinach.
- c) Zdecydowana większość badanych uczniów deklaruje, że zareagowałoby w sytuacji bycia świadkiem zachowania agresywnego, co jest pozytywnym zjawiskiem i pokazuje, że młodzi ludzie nie są obojętni wobec zjawiska agresji.
- d) Badani uczniowie, podobnie jak w badaniach ogólnopolskich, dostrzegają ryzyko szkód związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. 59% badanych uczniów szkół podstawowych, 66,3% uczniów szkół gimnazjalnych i 69,2% uczniów szkoły

ponadgimnazjalnej deklaruje, że ich opiekunowie rozmawiali z nimi na temat szkodliwości używania narkotyków. 46,1% uczniów szkół podstawowych, 65,1% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 89,7% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej uczestniczyło w zajęciach profilaktycznych na temat szkodliwości używania substancji psychoaktywnych (narkotyki, dopalacze, alkohol).

- e) W grupie młodych ludzi 95,2% badanych uczniów szkół podstawowych, 91,9% badanych gimnazjalistów oraz 97,4% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, deklaruje że nie sięgnęłoby po narkotyki, nawet gdyby nadarzyła się ku temu okazja. Świadczy to o dużej świadomości związanej ze szkodliwością substancji odurzających.
- f) Większość badanych uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych jest świadoma zagrożenia cyberprzemocą oraz uznaje za niestosowne podawanie swoich danych osobowych przypadkowym osobom poznanym w Internecie.

4. Wnioski dotyczące badania punktów sprzedaży alkoholu.

- a) Wśród ankietowanych pracowników punktów sprzedaży, zdecydowana większość badanych sprzeciwia się sprzedawaniu napojów alkoholowych osobom nietrzeźwym, pomimo to część badanych sprzedawców przyznało, że zdarza się im sprzedawać alkohol osobom nietrzeźwym. Takie postępowanie stoi w sprzeczności z artykułem 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, należy więc przywiązywać wagę do tego, aby artykuł ten był przestrzegany.
- b) Osoby spożywające alkohol nie są uznawane za zagrożenie, a na terenie punktów sprzedaży czasami zdarzają się nieprzyjemne zajścia związane z piciem napojów alkoholowych. W dwóch badanych punktach sprzedaży na terenie gminy Jabłonka doszło do takiego zdarzenia w ciągu ostatniego miesiąca.
- c) Ankieta wykazała, że umiarkowanie dużo osób niepełnoletnich podejmuje próby zakupu napojów alkoholowych bądź papierosów. Aż 11 sprzedawców przyznało, że zdarza się im sprzedawać napoje alkoholowe osobom, które nie przekroczyły 18 roku życia.